

KAMRAN İMANOV

**HEYDƏR ƏLİYEV
AZƏRBAYCANIN MİLLİ
ƏQLİ MÜLKİYYƏT
SİSTEMİNİN MÜƏLLİFİ VƏ
YARADICISIDIR**

Bakı – 2019

Kamran İmanov,

Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri.

Heydər Əliyev Azərbaycanın milli əqli mülkiyyət sisteminin müəllifi və yaradıcısıdır. Bakı, 2019

Bu kitab Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Kamran İmanovun müxtəlif illərdə müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevə həsr olunmuş tədbirlərdə etdiyi çıxışlar əsasında hazırlanmışdır.

© **Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyi,**
2019

Mündəricat

Heydər Əliyev Azərbaycanın milli müəllif-hüquq sisteminin yaradıcısıdır (08 may 2009-cu il)	5
Heydər Əliyev: milli əqli mülkiyyət sistemimizin müəllifi və yaradıcısıdır (10 may 2011-ci il)	21
Heydər Əliyevin irsi Azərbaycanın ən dəyərli əqli mülkiyyətidir (10 may 2013-cü il)	30
Azərbaycanşünaslığın aktual problemləri (7 may 2019-cu il)	55

8 May 2009-cu ildə Müəllif Hüquqları Agentliyində müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 86-cı ildönümünə və siyasi hakimiyyətə gəlişinin 40 illiyinə həsr olunmuş **“Heydər Əliyev və əqli mülkiyyət”** mövzusunda tədbir keçirilmişdir

Heydər Əliyev Azərbaycanın milli müəllif-hüquq sisteminin yaradıcısıdır

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Azərbaycanın müəllif-hüquq sisteminin yaradıcısı və əqli mülkiyyət sahəsinin inkişafında müstəsna xidmətləri olan şəxsiyyətdir. Heydər Əliyevin böyüklüyünü, bütün sahələrə aid gördüyü işləri olduğu kimi tam şəkildə şərh etməkdə biz – onun müasirləri acizlik və yalnız illər, qərinələr ötəndən sonra zaman özü bu tarixi şəxsiyyətin vətəni, xalq qarşısındakı xidmətlərinin əsil qiymətini verəcək. Tarixin hökmü tarixi şəxsiyyətlərin çətinliklər və problemlər barədə izahını yox, çətinliklər və problemlər üzərində qələbəsini tanıyır. Dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin mürəkkəb anlarında, ən çətin məqamlarında Heydər Əliyev Azərbaycanı vəziyyətdən çıxartdı, bütün atributları ilə hüquqi, demokratik dövlət qurdu, elm, mədəniyyət və hüququn kəşşməsində müəllif-hüquq institutunu yaratdı. Keçmiş izah etmək üçün ilahi vergidən, bu günü anlamaq üçün istedadından, gələcəyi görmək üçün dahilikdən daha artıq nemətlər varisi olan Heydər Əliyev dövlətimizin digər istiqamətləri ilə yanaşı, əqli mülkiyyət sahəsinin gələcəyinin cizgilərini də təxminən 15 il əvvəl çəkmişdi.

Geniş mənada mədəniyyəti və mədəni irsi, hüquq və hüquqi ənənəni yaratmaq mümkün deyildi. Ona yalnız Heydər Əliyev kimi bir dühanın qayğısı və himayədarlığı

sayəsində varis çıxmaq, onu qoruyub saxlamaq və zənginləşdirmək mümkün idi.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev yaradıcılığın və mədəni irsin qorunmasına təminat verən Azərbaycanın müəllif hüququ və ona oxşar hüquqlar institutunun, keçmişimizin yaddaşı olan folklor nümunələrinin qorunması, bütövlükdə milli əqli mülkiyyət sisteminin Yaradıcısı və Müəllifidir. Xalqımızın tarix boyu yetişdirdiyi bu ən qüdrətli şəxsiyyətin bütün istiqamətlərdə gördüyü əvəzsiz işlərdən biri Azərbaycanın formalaşmış və xarici dövlətlər tərəfindən tanınmış milli əqli mülkiyyət sistemidir.

Millətin böyüklüyünün onun ayrı-ayrı şəxsiyyətlərinin böyüklüyünü təşkil edən keyfiyyətlərdən ibarət olduğunu, tarix boyunca xalqın intellektinin ən dəyərli sərvət, əqli yaradıcılığın isə bu xəzinənin tükənməz mənbəyi olduğunu görəndə dahi öndərimiz müəllif hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması, sərəncamçılığı və təmin edilməsi, bir sözlə, dövlətin bu sahədəki siyasətinə böyük önəm verirdi.

Çünki Heydər Əliyev millətin ən dəyərli varidatı olan intellektin böyüklüyünü, onu təşkil edən keyfiyyətlər sırasında millətin nümayəndələrinin yaradıcılığını və yenilikçiliyini görürdü. Şəxsiyyətlərimizə böyük hörmət və ehtiramla yanaşan Ulu Öndər yaradıcılığı və yenilikçiliyi təbii, insan resursları kimi qiymətləndirir, onlara əqli nəticələrin mənbəyi kimi baxaraq, yalnız fərdlərin müvəffəqiyyətləri kimi deyil, ilk növbədə milli intellekt sisteminin xəzinəsini zənginləşdirən alət kimi tanıdırdı.

Bununla yanaşı, dahi rəhbərimiz adət-ənənələrimizin güzgüsü olan folklor nümunələrinə və ənənəvi biliklərə xüsusi önəm verərək, onların qorunmasına böyük diqqət yetirirdi.

Çünki Heydər Əliyev bu növ qeyri-ənənəvi əqli mülkiyyət nümunələrində Azərbaycan millətinin həm təbii-

bioloji, həm də yaradıcı-mənəvi gücünü milli təbiət və torpağa bağlayırdı.

Milli təfəkkür və fərdi təəssübkeşlik, etnik dərketmə və fərdi səciyyə, mənəvi dəyərlər, mentalıq – bütün bunlar Heydər Əliyev tərəfindən daima səsləndirilərək, ulu öndərin dahi düşüncəsinə görə, milli keyfiyyətlərimiz doğma yurdla, əcdadlarımız və Ana vətənimizlə qırılmaz tellərlə bağlılığının nümayişidir.

Çünki Heydər Əliyevə görə, folklorumuzun və mədəni adət-ənənələrimizin qocalmaq təhlükəsi yoxdur, bunlar bizim canlı və daim yeniləşən tariximizdir, bizim elə bir keçmişimizdir ki, onsuz bu günümüzün gələcəyi yoxdur.

Çünki Heydər Əliyev dahiliyi mədəni ənənələrimizdə keçmişimizin tərəqqisini görürdü və bugünkü tərəqqimizi gələcəyin ənənəsinə çevirməyə yönəldirdi.

Çünki xalqını dərindən sevən və onunla fəxr edən Heydər Əliyev bunları mədəniyyətimizin canı, Azərbaycan canının nümayişi kimi təsvir edirdi. Bunların nəticəsi kimi, dahi öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə müəllif-hüquq institutunun bünövrəsi qoyuldu və formalaşdı. Əslində mədəni irsin qorunub saxlanması, yayılması və zənginləşdirilməsi öndərimizin geniş dünyagörüşünün təzahürü idi. Məhz “milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyub saxlayaq” – deyən və bu prinsipi azərbaycançılıq məfkurəsinə daxil edən ümummilli liderimizin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda Avropada ilk dəfə olaraq “Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” və bütün sivil standartlara uyğun olan “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” qanunlar qəbul edilmiş və həmin qanunların icrasını təmin edən mükəmməl mexanizm yaradılmışdır.

Müəllif-hüquq qanunvericiliyin əsas prinsiplərini formalaşdıraraq, Heydər Əliyev yaxşı görürdü ki, sovet dövründən qalmış qanunvericilik reallıqları yeni siyasi və iqtisadi şəraiti tənzimləməyə qadir deyildir.

Çünki Heydər Əliyev dühası sovet müəlliflik hüququnu inzibati-əmirlik sisteminə xidmət edən, müəlliflərin xeyrinə deyil, daha çox onların mənafeyinə zidd olan “əsərlərdən istifadə hüququ” və yaradıcılığa sipər çəkən amil kimi təsəvvür edirdi.

Ulu öndər yaradıcılıq sərbəstliyi və dövlət müdaxiləsi arasında olan qeyri-bərabər vəziyyəti uçuraraq, “müəllif öz əsərinin sahibkarı yox, ancaq müəllifdir” prinsipinin dağıdılmasının təşəbbüskarı oldu. Onun göstərişləri nəticəsində sovet müəllif hüququnun iki ən vacib – “əmlak hüququnun verilə bilməməsi” və “qonorarın ödənilməsi və ya ödənilməməsi şərti ilə əsərlərdən sərbəst istifadə” əhkam-postulatu rədd edilmişdir. Əgər müəlliflik hüququnun birinci sovet əhkamı müəllifə məxsus olan müəllif-hüquq dairəsini “kəsirdisə”, ikinci əhkam “kəsilmiş” hüquq dairəsinə daxil olmağa “icazə verirdi”.

Heydər Əliyev müəlliflərə və yaradıcı şəxslərə onların şəxsi hüquqları ilə yanaşı, əmlak (iqtisadi) hüquqlarını da qaytararaq yaradıcılığın həvəsləndirilməsinə, mədəni irsin zənginləşdirməsinə əsas yaratdı. Müəllifin iradəsinin muxtariyyətini bərpa etdirərək, əsərdən istifadəyə müəllif icazəsini ön plana çəkdirərək, gələcək müəlliflik hüququna əsaslanan “mədəni (kreativ)” sənayenin təməl daşını qoydu.

Ümummillə liderimizin apardığı uzaqgörən daxili və xarici siyasət müəllif-hüquq sisteminin inkişafına və əqli mülkiyyət sahəsində beynəlxalq mübadilənin genişləndirilməsinə təkan verərək, onun formalaşmasının sürətləndirilməsində başlıca amil olmuş, müstəqil Azərbaycanda hüquqi və demokratik dövlət quruluşundan irəli gələn

prioritetlər əqli mülkiyyət sistemində dövlət siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı kimi Azərbaycan Respublikasının Müəllif Hüquqları Agentliyinin vəzifə, funksiya və səlahiyyətlərinin müsbət yönümdə dəyişməsinə şərait yaratmışdır. Öndərimiz öncədən gördü ki, əqli mülkiyyət institutunun yaranması və fəaliyyət göstərməsi sivil, demokratik cəmiyyətin vacib atributlarındandır. Rolu fasiləsiz artan bu sistemi yaratmış ölkə isə hüquqi dövlətlər sırasında layiqli yer tutur. Üstəlik, yaradıcılığın stimullaşdırılması və əqli mülkiyyət nəticələrinin qorunması bilavasitə insanların hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə bağlıdır. Məhz dahi öndərimizin uzaqgörən siyasətinin nəticəsidir ki, Azərbaycan hazırda əqli mülkiyyət sahəsində zəngin hüquqi bazaya və bunları həyata keçirən sistemə malik dövlətə çevrilmişdir.

Beynəlxalq cəmiyyət bunları dəstəkləyərək, Azərbaycanı Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (ÜƏMT) 190 üzv dövləti çərçivəsində 42 koordinator dövlətdən ibarət Rəhbər Komitəyə, Azərbaycanın nümayəndəsini isə 120 ildən artıq tarixi olan və 140-dan çox dövləti birləşdirən, müəlliflik hüququ sahəsində ən nüfuzlu “Ədəbi və bədii əsərlərin qorunması haqqında” Bern Konvensiyasının sədr müavini seçmişdir.

Məhz Heydər Əliyevin önəm verdiyi geniş maariflənmə və məlumatlanma işlərinin nəticəsidir ki, Azərbaycan tələbəsi ÜƏMT-nin əqli mülkiyyət üzrə keçirdiyi beynəlxalq müsabiqədə 55 iştirakçı dövləti təmsil edən 200-dən çox tələbə arasında qalib elan olunmuş və ona xüsusi mükafat, həmçinin ÜƏMT-nin diplomu verilmişdir.

Hələ 90-cı illərin əvvəllərində ümummillli liderimiz intellektual mülkiyyətin elmi-texniki tərəqqini və mədəni yaradıcılığı təmin edərək, inkişafımızın vacib amillərindən birinə çevriləcəyini bilir, əqli mülkiyyət sistemində cəmləşən potensialın müxtəlif növ dəyərlərin yaradılmasında,

ölkələrin iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsində və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında güclü alət olmasını görürdü. Həqiqətən, bu gün biliklərin və mədəniyyət funksiyalarının köklü şəkildə dəyişdiyi və əqli fəaliyyət nəticələrinin istifadə miqyasının hədsiz genişləndiyi bir dövrdə Azərbaycan dövlətinin “biliklərə əsaslanan” XXI əsr iqtisadiyyatında əqli mülkiyyətə və onda cəmlənən əsas valyuta kimi “intellektual kapital”a olan yolu açıqdır. Dövlətimizin başçısı o illərdə Azərbaycanın iqtisadi inkişafını planlaşdıraraq, əqli mülkiyyətin sosial-iqtisadi siyasətə inteqrasiya olunmasını və əqli mülkiyyət sisteminin istifadəsi ilə əqli fəaliyyət nəticələrinin müvəffəqiyyətli qorunması və kommersiyalaşdırılmasının ölkələrə nəzərə çarpan fayda və üstünlüklər gətirdiyini də nəzərə alırdı.

Hazırda inkişaf etmiş ölkələrin ÜDM-də müəlliflik hüququna əsaslanan sənayenin payı 8 faizə, ümumilikdə dünya iqtisadiyyatında isə 5 faiz illik artımla 2 trilyon ABŞ dollarına çatmışdır. Ümummillə liderimizin bütün bunları əvvəlcədən görməsinin nəticəsidir ki, Azərbaycanda müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlara əsaslanan «mədəni sənaye» sahəsi sürətlə inkişaf edir. Bu hüquqlara birbaşa əsaslanan və onunla geniş təmasda olan kompüter proqramları, məlumat bazaları və multimedia məhsullarını yaradan müəssisələr, kitab nəşriyyatları, teatrlar, kino və televiziya məhsullarının istehsalatı, audio-video studiyalar, reklam agentlikləri geniş yayılmışdır. Bunların əksəriyyəti özəl qurumlardır və hazırda bu sahədə yaradılmış geniş imkanlar hesabına Azərbaycanın ÜDM-də onların təmsil etdiyi sənayenin payı 0,1 faizdən 2,4 faizə qalxmışdır.

Məhz Heydər Əliyev zəkası Azərbaycan iqtisadiyyatının dirçəlişi və inkişafı üçün böyük miqdarda sərmayələrin tələb olunmasını görərək, həmin investisiyalarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, habelə onların əqli

mülkiyyət hüquqlarının qorunma səviyyəsi arasında sıx əlaqəsi barədə düşünürdü.

Müəlliflik hüququnun, əqli mülkiyyətin ikili təbiəti, onun həmişə aparıcı olan mədəni əhəmiyyəti ilə yanaşı, iqtisadi rolunu əqli mülkiyyət-informasiya texnologiyaları (ƏM-İT) körpüsünü yaradaraq, rəqəmsal iqtisadiyyatda vacib faktora çevrilmişdir.

Ümummilli liderimizin əqli mülkiyyət sahəsində uzaqgörənliyini nümayiş etdirən maraqlı bir fakta nəzər salaq. Müəllif hüququ sistemi yaradılarkən elə bir paradoksal zaman idi ki, əqli mülkiyyət hüquqlarından istifadəyə icazənin alınması əqli mülkiyyət tərkibli malların alınmasından daha ucuz idi. Bu elə bir dövr idi ki, əmtəənin maya dəyərində müəllif hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının çəkisi ölkədə yalnız 10 faiz idi. Ümummilli liderimiz ölkədə yeni bazar şərtləri əsasında işləməyi və sivil inkişafa əngəl törədən köhnə sosial-iqtisadi sistemin qalıqlarını aradan götürmək alətlərindən biri olan müəllif-hüquq sisteminin yaradılmasını zamanın tələbi sayırdı. Məhz dahi öndərimizin təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq Konstitusiyamızın 30-cu maddəsində müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqları təsbit olundu və gələcək qanunların qəbul edilməsinə əsas yaratdı.

Yeni mülkiyyət münasibətləri yaradılarkən bunu da görmək lazım idi ki, «əqli mülkiyyət» anlayışı maddi mülkiyyətdən heç də az əhəmiyyət daşıyır. Rəqəmli texnologiyalarda, elektron ticarətdə əqli mülkiyyətin müasir rolunu görmək tələb olunurdu. Çünki bu gün beynəlxalq mütəxəssislərin fikrinə əsasən, əqli mülkiyyət maddi mülkiyyətdən daha fəaldır və hətta əqli mülkiyyətin müəssisə və firmalarda aktivlər çərçivəsində aparıcı nisbəti həmin istehsalçıların iqtisadi dəyərini və ticarət imicini bir neçə dəfə artırır.

Xüsusi qeyd etməliyəm ki, o zamanlar Azərbaycanda internetə qoşulmuş kompüterləri barmaqla saymaq olardı. Ümumiyyətlə, 1996-cı ildə bütün dünyada internetə qoşulmuş kompüterlərin sayı cəmi 16 milyon idi, hazırda isə bu rəqəm 200 milyona yaxındır və yeni şəraitdə elektron ticarət getdikcə daha güclü rol oynayır. İnternet şəbəkəsinə yerləşdirilmiş informasiyaların 50 faizi müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlarla qorunur, daha çox satılan dörd məhsul növündən üçü müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların obyektləridir. Bunlar göstərir ki, ümummilli liderimiz 15 il öncə informasiya texnologiyalarının və əqli mülkiyyətin onların inkişafındakı rolunu, müasir rəqəmli şəbəkələrin virtual bazarına çevrilməsini də nəzərə ala bilmişdir.

Bu gün Azərbaycan MDB dövlətləri arasında ilk sıralarda «İntegral sxem topologiyalarının hüququ qorunması haqqında» Qanunu qəbul edərək, onun icra mexanizmini müəyyənləşdirən ölkə kimi tanınır. Bu istiqamətdə işlərin davamı kimi qəbul edilmiş «Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» və «Elektron ticarət haqqında» qanunlar da informasiya texnologiyalarının sürətli inkişaf etdiyi müasir dövrdə vacib əhəmiyyət kəsb edir.

Şəbəkəyə qoşulmuş kompüterlərin keçid iqtisadiyatı dövründə inkişafda olan ölkələrin, o cümlədən Azərbaycanın payının gələcəkdə artmasını görməklə, ümummilli liderimiz bu məsələlərin hüquqi tənzimlənməsini ön sıraya çəkmişdir. Bu uzaqgörənliyin və beynəlxalq dairələrdə hörmətin təzahürüdür ki, dünyanın 170 dövləti və 320 əqli mülkiyyət idarəsi arasında ÜƏMT-nin zəngin korporativ intranet rəqəmli şəbəkəsinə qoşulan ilk dövlətlərdən biri də Azərbaycandır. Hazırda WIPOnet adlanan bu şəbəkənin Cənubi Qafqazda yeganə dayaq məntəqə-

si Azərbaycanda – Müəllif Hüquqları Agentliyində yerləşir.

Həmin imkanlar hesabına Azərbaycanın müəllif hüququ sistemi hazırda ÜƏMT-nin rəqəmli kitabxanalarına daxil olmaq, şəbəkə vasitəsilə rəsmi sənədlər mübadiləsi aparmaq, qeydiyyatdan keçmiş əsərlər haqqında ÜƏMT-a informasiya çatdırmaq, video-konfranslar təşkil etmək kimi vacib işləri xüsusi mühafizə olunan şəbəkə vasitəsilə həyata keçirir.

Heydər Əliyevin uzaqgörənliyinin nəticəsidir ki, Azərbaycan ÜƏMT-nin Bern Konvensiyası, Cenevrə Konvensiyası, Roma Konvensiyası, İnternet müqavilələrində və digər mötəbər beynəlxalq qurumlarda fəal iştirak edir, ÜƏMT-nin diplomatik konfranslarında rəhbər orqanlara seçilir.

Heydər Əliyevin xalqın istəyi ilə 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışından bir neçə ay sonra Azərbaycan MDB məkanında “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar sahəsində əməkdaşlıq haqqında” regional Sazişə qoşularaq, “Müəllif Hüququ Haqqında Ümumdünya Konvensiyası”nda iştirakını davam etdirmək haqqında öhdəlik götürdü. Son illər isə ÜƏMT və Aİ TACİS – Əqli mülkiyyət Proqramı ilə sıx əməkdaşlıqda 10-dan artıq beynəlxalq simpozium və seminar keçirilib. Azərbaycanın Ümumdünya Ticarət Təşkilatına daxil olması məqsədilə hazırlıq işlərinin sürətləndirilməsi üçün Aİ-nin TACİS Proqramı çərçivəsində bir sıra layihələrin həyata keçirilməsində yaxından iştirak edən Müəllif Hüquqları Agentliyi tərəfindən ölkəmizin müəllif-hüquq qanunvericiliyinin TRİPS Sazişinə uyğunlaşdırılması, habelə “Piratçılığa qarşı mübarizə Sahə Proqramı”nın həyata keçirilməsində beynəlxalq təcrübənin də faydalı olacağını nəzərə alaraq, Aİ nümayəndələri ilə iki milli seminar keçirilmişdir. Həmin

tədbirlərdə iştirak edən xarici mütəxəssislər bu sahədə ölkəmizdə görülən işləri müsbət qiymətləndirmişlər.

Zəngin mədəni ənənələri, böyük yaradıcılıq və intellektual potensialı olan, lakin tarixi obyektiv səbəblərə görə iqtisadiyyatda keçid dövrünü yaşayan Azərbaycan dövlətini beynəlxalq inteqrasiya yolu ilə aparan Heydər Əliyev dövlət quruculuğu prosesində müəllif-hüquq sahəsinin tənzimlənməsi üçün hüquqların qorunması və sərəncamçılığı ilə bağlı mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı statusunda Azərbaycan Respublikasının Müəllif Hüquqları Agentliyini yaratmağı vacib hesab etmişdir. İndi Azərbaycanın milli müəllif-hüquq sisteminin 15 ildən artıq tarixi var və onun keçdiyi yolu şərti olaraq 3 mərhələyə bölmək olar:

Birinci mərhələ (1993-cü ilin sonu – 1996-cı illər) özündə icra hakimiyyəti orqanı statusunda müəllif-hüquq təşkilatının yaradılması da daxil olmaqla, müəllif-hüquq sisteminin yaradılması və təşəkkülü dövrünü əhatə edir. Bu müddət ölkə Konstitusiyasında (30-cu maddə) müəlliflik hüququ, əlaqəli hüquqların və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının təsbit olunması, Azərbaycanın MDB çərçivəsində əməkdaşlığa qoşulması, ölkəmizin müəllif hüququ haqqında Ümumdünya Konvensiyasında iştirakının davam etdirilməsi barədə qərarların qəbul edilməsi ilə əlamətdar olmuşdur. Bu dövrün ən böyük nailiyyəti isə Azərbaycanda ilk «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Qanunun qəbul edilməsi (1996) olmuşdur. Milli xüsusiyyətlərimizin nəzərə alınması ilə qəbul edilmiş bu Qanun eyni zamanda sivil cəmiyyətlərin bütün standartlarına uyğun gəlir.

İkinci mərhələ (1997-2000-ci illər) müəllif-hüquq sisteminin möhkəmlənməsi və inkişafı ilə xarakterizə olunur. Bu mərhələdə əsasən hüquqların qorunması, idarəçiliyi və müdafiəsi üzrə zəruri normativ hüquqi bazanın

yaradılması təmin edilmişdir. Həmin dövrdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınması prosesi baş verdi, onun nümayəndələri ÜƏMT-nin işində iştirak etdilər və onun rəhbər orqanlarına seçildilər. Azərbaycan «Ədəbi və bədii əsərlərin qorunması üzrə» Bern Konvensiyasına və Cenevrə Fonoqram Konvensiyasına qoşuldu, bir neçə tədbirin ÜƏMT ilə birlikdə təşkilatçısı oldu. Azərbaycanın 4 MDB ölkəsindən biri kimi Aİ-nin TACİS – İntellektual mülkiyyət Proqramında iştirakı da bu mərhələyə düşür.

Üçüncü mərhələ (2001-ci ildən indiki dövrə qədər) əqli mülkiyyət milli institutunun beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması mərhələsi olmuşdur. Bu dövrdə müəllif hüququnun təşkilati, institusional və hüquqi tərəflərinin inkişaf etmiş ölkələrin (Aİ, ABŞ) səviyyəsinə uyğunlaşdırılması prosesi aiddir. Müəllif Hüquqları Agentliyi kompüterləşdirilmiş, onun yeni texnologiyaya əsaslanan daxili şəbəkəsi yaradılmışdır. MDB məkanında ilk dövlətlər sırasında “İnteqral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında” (2002), Şərqi Avropada və Asiyada ilk dəfə olaraq «Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında» (2003) və «Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında» (2004) qanunlar qəbul edilmiş və onların icra mexanizmi formalaşdırılmışdır.

Azərbaycanın əqli mülkiyyət qanunvericiliyinin əqli mülkiyyət sahəsində baş verən müasir tendensiyalar nəzərə alınmaqla, inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsi daim dövlətin diqqəti və qayğısı altındadır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin «Azərbaycan Respublikasının Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzv olması prosesi ilə əlaqədar qanunvericiliyin “Ümumdünya Ticarət Təşkilatının tələblərinə uyğunlaşdırılması üzrə Tədbirlər Planı”nın təsdiq edilməsi barədə 2006-cı il 2 avqust tarixli Sərəncamının Azərbaycanın əqli mül-

kiyyət sahəsinin daha da inkişafı üçün müstəsna əhəmiyyəti olmuşdur.

“Tədbirlər Planı”nda nəzərdə tutulmuş qrafikə uyğun olaraq, Agentliyin təklifləri əsasında artıq «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Qanuna müvafiq əlavə və dəyişikliklər edilmişdir. Qanuna əlavə edilmiş yeni normalar rəqəmsal hüquqların qorunması, İnternet şəbəkəsində multimedia məhsullarının istifadəsi və hüquqların idarə edilməsi ilə əlaqədar informasiyalarla bağlı məsələlərin tənzimlənməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Ümumiyyətlə, əqli mülkiyyət sahəsində fəaliyyətin təhlili göstərir ki, dövlətin əqli mülkiyyət sahəsində rolu getdikcə daha da artaraq, bir sıra yeni istiqamətləri əhatə edəcəkdir. Bunlar nəzərə alınmaqla, Agentlik tərəfindən «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar sahəsində dövlət siyasətinin təmin edilməsi» Kompleks sahə Proqramı və «Piratçılığa qarşı mübarizə Sahə Proqramı» hazırlanmışdır. Bunlar yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və müasir rəqəmli şəbəkələrin tətbiq olunması ilə həyata keçirilir.

Bununla yanaşı, «Azərbaycan Respublikasında müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqları sahəsinin inkişafı üzrə 2009-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramının (“Əqli mülkiyyət Dövlət Proqramı”), “Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılıqla mübarizə haqqında” və “Yayım təşkilatlarının hüquqlarının qorunması haqqında” qanunların layihələri üzərində iş hazırda Agentlik tərəfindən başa çatdırılmış və müvafiq qaydada baxılmaq üçün təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası postsovet məkanında əsərlərin qeydiyyatı sisteminin tətbiq edildiyi ilk ölkələrdən biridir. Qeydiyyatdan keçirilmiş əsərlərin müəlliflərinə Şəhadətnamələrin verilməsi, Agentlikdə həmin əsərlərin

elektron bazasının yaradılması və rəsmi Reyestrin aparılması dövlətin müəllif-hüquq institutunun inkişafına göstərdiyi qayğının təzahürüdür. Əsərlərin qeydiyyatı ildən-ildən artır və 2009-cu ilə qədər artıq 7000 minə yaxın əsər qeydiyyatdan keçirilmişdir ki, bunlar da əsasən elmi, ədəbi və musiqi əsərlərini, kompüter-proqram təminatı sahəsini əhatə etmişdir.

Əsərləri daha geniş istifadə olunan 150-dən çox müəllifə məxsus 4500-dən artıq musiqili əsərin elektron arxivləşdirilməsi aparılıb və məlumat bazası Türkiyə, Rusiya və digər dövlətlərin müvafiq orqanlarına çatdırılıb.

Müəllif Hüquqları Agentliyi folklor nümunələrimizin ermənilər tərəfindən oğurlanması faktları barədə öz səlahiyyətləri çərçivəsində dəfələrlə ÜƏMT-a, UNESCO-a və digər müvafiq beynəlxalq təşkilatlara məlumatlar göndərmişdir. Azərbaycan folkloru nümunələrinin ermənilər tərəfindən oğurlanmasında xüsusi «xidmətləri» olan Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən «Ani records» səsyazma studiyasının fəaliyyəti həmin ölkənin müvafiq orqanı tərəfindən dayandırılmışdır. Ümumiyyətlə, ermənilərin oğurluq faktlarının ifşa edilməsi istiqamətində müntəzəm tədbirlər keçirilir və sonuncu belə tədbir “Azərbaycan folklorunun və ənənəvi biliklərin qorunması: erməni plagiatçılığı” mövzusunda olmuşdur. Tədbirdə Azərbaycan folkloru nümunələrinin ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi üsulları, vaxtilə ermənilərin Azərbaycan folkloru nümunələrini necə topladıqları, tərcümə etmələri və özünüküleşdirmələri barədə erməni mənbələri əsasında məlumatlar verilmiş, Azərbaycan folkloru nümunələrinin ermənilər tərəfindən mənimsənilməsinin artıq erməni ənənəsinə çevrilməsi qeyd olunmuşdur. Məxsusi olaraq, həmin tədbir ərəfəsində buraxılmış “Gəldim, gördüm, ...mənimsədim” (Azərbaycan mədəni ənənələrinin mənimsənilməsi erməni ənənəsi haqqında) kitabça-

sında Azərbaycan folkloru nümunələrinin ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi barədə ermənilərin öz etirafları toplanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin tapşırıqlarına əsasən, Agentliyin qarşısında qoyulmuş vəzifələrin daha səmərəli və operativ şəkildə yerinə yetirilməsi və son illər yol verilmiş nöqsanların aradan qaldırılması məqsədilə 2009-cu ilin əvvəlindən bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir. O cümlədən:

a) Avropa İttifaqı ilə «Hüquqların təminatı və piratçılıqla mübarizə» və

b) ÜƏMT ilə «Hüquqların həyata keçirilməsi» mövzularında beynəlxalq simpoziumlar təşkil edilmişdir.

Bununla yanaşı, bu il 23 Aprel – “Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü” və 26 Aprel – “Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü” Respublikamızda geniş şəkildə qeyd olunmuş, bu münasibətlə silsilə tədbirlər keçirilmişdir. Bu günlərin qeyd olunmasının böyük əhəmiyyəti vardır. İlk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, UNESCO və ÜƏMT tərəfindən bu günlərin elan edilməsinin əsas mahiyyəti ondan ibarətdir ki, vətəndaş cəmiyyəti əqli mülkiyyət hüququna hörmət etməlidir və bu yanaşma yalnız yaradıcı şəxslər üçün deyil, bütün cəmiyyətin gələcəyi üçün vacib və faydalıdır. Bu günlərin keçirilməsi ilə bağlı qərarlarda mədəni ənənələrin inkişafı və dərk edilməsi, müəlliflərin cəmiyyətdəki xüsusi rolu qeyd olunur və bununla müəlliflik hüququ institutunun dəstəklənməsi göstərilir.

Bununla əlaqədar, Agentlik tərəfindən təsdiq edilmiş Tədbirlər planı əsasında aprelin 22-də “Azərbaycan folklorunun və ənənəvi biliklərin qorunması: erməni plagiatçılığı” mövzusunda seminar, aprelin 24-də Ombudsman Aparatı ilə birlikdə “Müəlliflik hüququnun insan hüquqları sistemində yeri” mövzusunda dəyirmi masa və aprelin 27-də “Microsoft” şirkəti ilə birlikdə “İnformasiya

kommunikasiya texnologiyaları (İKT) obyektləri və müəlliflik hüququ” mövzusunda konfrans təşkil edilmişdir.

Bu tədbirlərin keçirilməsinin başlıca məqsədi geniş ictimaiyyətin diqqətini kitabların, yaradıcılığın, yenilikçiliyin, ümumiyyətlə əqli mülkiyyətin sosial, iqtisadi və mədəni inkişafda tutduğu böyük və danılmaz mövqeyə yönəltmək, onun müasir informasiya cəmiyyətindəki və biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatdakı əhəmiyyətini xüsusi vurğulamaq və fəaliyyət sahəsindən asılı olmayaraq, bütün müəlliflərin, yaradıcı şəxslərin xüsusi rolunu göstərməkdir.

Sadalanan tədbirlər ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən yaradılan və cənab Prezident İlham Əliyevin qayğısı və dəstəyi nəticəsində formalaşan milli əqli mülkiyyət (ƏM) sisteminin yeni mərhələdəki prioritetlərini, Müəllif Hüquqları Agentliyinin əsas olan yeni vəzifələrini aşkar göstərir:

Birincisi: ƏM mədəniyyətini müasir səviyyəyə gətirmək, hüquqi maarifləndirmə işini gücləndirmək və piratçılıqla mübarizənin səmərəliliyini artırmaq;

İkincisi: mədəni irsimizi, folklor nümunələrini və ənənəvi bilikləri lazımınca qorumaq, yeni hüquqi mexanizmləri işə salmaq, erməni plagiatçılığını ifşa etmək;

Üçüncüsü: IT-IP cütlüyünün «yeni iqtisadiyyatdakı» biliklərə əsaslanan «iqtisadiyyatdakı» rolunu qabartmaq və IT-IP-nin təsiri nəticəsində müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarına əsaslanan sənayeyə əlavə impulslar vermək.

Beləliklə, son 20 ildə ən ciddi və sürətlə inkişaf edən fenomenin və ictimai rəyi cəlb edən mürəkkəb məsələnin – əqli mülkiyyətin dəyişmiş iqliminin idarə edilməsi Agentlik qarşısında ön plana çevrilir.

Dünyada baş verən əqli mülkiyyət hüquqlarının dəyişmiş iqliminin əsas keyfiyyətləri, göstəriciləri və xüsusiyyətləri hansılardır?

Bir tərəfdən müəlliflik və digər əqli mülkiyyət hüquqlarına əsaslanan mülkiyyət maddi mülkiyyəti sıxışdıraraq, ticarətin və iqtisadi inkişafın qüdrətli alətinə çevrilir və «biliklərə əsaslanan» (Knowledge Economy) iqtisadiyyatı formalaşdırır. Bununla yanaşı, makroiqtisadi səviyyədə «kreativ industriya»nın (müəlliflik və digər oxşar hüquqlara əsaslanan sənayenin) ÜDM-dəki payı getdikcə artır. Nəticədə biliklərin dəyəri artaraq əqli mülkiyyət aktivləri çantaları yaradır, yaradıcılıq və yenilikçilik, yeni əqli fəaliyyət nəticələrinin daha da stimullaşdırmasını və həvəsləndirməsini tələb edir.

Digər tərəfdən, informasiya texnologiyalarının (IT) və əqli mülkiyyətin (IP) bir-biri ilə əlaqəsi, IT-IP cütünü əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunmasına mənfi şərait yaradır. İnformasiya texnologiyaları özü-özlüyündə əqli fəaliyyət nəticəsi olduğu və əqli mülkiyyət hesab edildiyi şəraitdə, bu hüquqların qorunmasına maneə törədir və hüquqların pozulmasına geniş yol açır. Elektron ticarətin («E-com.») geniş miqyas alması bu vəziyyəti daha da gərginləşdirir.

Və nəhayət, bir-birinə qarşı gedən həmin ziddiyyətli proseslər «rəqəmli uçurum» - bərabərsizlik («digital divide»), bir sözlə müxtəlif dövlətlərdə İnternet şəbəkəsinə daxil olmaq imkanlarının fərqli olduğu şəraitdə baş verir.

Bütün bunları dərinlən təhlil etmədən, beynəlxalq təcrübəni öyrənmədən, milli əqli mülkiyyət strategiyasını dövlətimizə təklif etmək mümkün deyildir. Bu vəzifələr mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı olan və bu sahədə dövlət siyasətini həyata keçirən Müəllif Hüquqları Agentliyin üzərinə düşür.

10 May 2011-ci ildə Müəllif Hüquqları Agentliyində müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 88-ci ildönümünə həsr olunmuş **“Heydər Əliyev: milli əqli mülkiyyət sistemimizin müəllifi və yaradıcısıdır”** mövzusunda tədbir keçirilmişdir

Ulu Öndər fenomenini, Heydər Əliyev böyüklüyünü, onun bütün sahələrə aid gördüyü işləri olduğu kimi tam şəkildə şərh etməkdə biz-onun müasirləri acizlik və yalnız illər, qərinələr ötəndən sonra bu tarixi şəxsiyyətin vətəni, xalqı qarşısındakı xidmətlərinin əsil qiymətini zaman özü verəcək. Lakin o da bir həqiqətdir ki, Ümummilli liderimizin gələcəyimizə olan səxavəti özünü bütövlükdə yaşadığı zamana həsr etmək idi. Tarixin hökmü tarixi şəxsiyyətlərin çətinliklər və problemlər barədə izahını yox, çətinliklər və problemlər üzərində qələbəsini tanıyır. Dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin mürəkkəb anlarında, ən çətin məqamlarında Heydər Əliyev Azərbaycanı vəziyyətdən çıxartdı, bütün atributları ilə hüquqi, demokratik dövlət qurdu, elm, mədəniyyət və hüququn kəsişməsində müəllif-hüquq institutunu yaratdı.

Keçmiş izah etmək üçün ilahi vergidən, bu günü anlamaq üçün istedadından, gələcəyi görmək üçün dahilikdən daha artıq nemətlər varisi olan Heydər Əliyev dövlətimizin digər istiqamətləri ilə yanaşı, əqli mülkiyyət sahəsinin gələcəyinin cizgilərini də təxminən 15 il əvvəl çəkmişdi.

Geniş mənada mədəniyyəti və mədəni irsi, hüquq və hüquqi ənənəni yaratmaq mümkün deyildi. Ona yalnız Heydər Əliyev kimi bir dühanın qayğısı və himayədarlığı sayəsində varis çıxmaq, onu qoruyub saxlamaq və zənginləşdirmək mümkün idi.

Ulu Öndər yaradıcılığı və yenilikçiliyi təbii, insan resursları kimi qiymətləndirir, onlara əqli nəticələrin mənbəyi kimi baxaraq, yalnız fərdlərin müvəffəqiyyətləri kimi deyil, ilk növbədə milli intellekt sisteminin xəzinəsini zənginləşdirən alət kimi tanıdırdı.

Heydər Əliyev dühası sovet müəlliflik hüququnu inzibati-amirlik sisteminə xidmət edən, müəlliflərin xeyrinə deyil, daha çox onların mənafeyinə zidd olan “əsərlərdən istifadə hüququ” kimi, yaradıcılığa sipər çəkən amil kimi təsəvvür edirdi.

Ulu Öndər yaradıcılıq sərbəstliyi və dövlət müdaxiləsi arasında olan qeyri-bərabər vəziyyəti uçuraraq, “müəllif öz əsərinin sahibkarı yox, ancaq müəllifdir” prinsipinin dağıdılmasının təşəbbüskarı oldu.

Zəngin mədəni irsimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub saxlamağı, ənənəvi mədəni nümunələrimizi (folklorun) və ənənəvi biliklərimizi gələcək nəsillərə çatdırmağı Ulu Öndər müqəddəs borcumuz kimi görərək, onu torpaqlarımız kimi qorumağı, keşiyində durmağı tövsiyə edirdi.

Çünki Heydər Əliyev bu növ əqli mülkiyyət nümunələrində Azərbaycan millətinin həm təbii-bioloji, həm də yaradıcı-mənəvi gücünün milli təbiət və torpağa bağlılığını görürdü.

Çünki mədəni ənənələrimizdə Heydər Əliyev dühası “Azərbaycan ruhunun arxeologiyasını”, hər birimizin və bütövlükdə etnosumuzun özünüdərk etmə və özünəməxsusluğunun qüdrətli alət olmağını duyurdu.

Çünki Heydər Əliyev dühası mədəni ənənələrimizdə keçmişimizin tərəqqisini görürdü və bugünkü tərəqqimizi gələcəyin ənənəsinə çevirməyə yönəldirdi.

Çünki xalqını dərindən sevən və onunla fəxr edən Heydər Əliyev bunları mədəniyyətimizin canı, Azərbaycan canının mədəniyyəti kimi təsvir edirdi.

Məhz “milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyub saxlayaq”-deyən və bu prinsipi azərbaycançılıq məfkurəsinə daxil edən Ümummilli liderimizin təşəbbüsü ilə Avropa məkanında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda “Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” və bütün sivil standartlara uyğun olan “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” qanunlar qəbul edilmiş və həmin qanunların icrasını təmin edən mükəmməl mexanizm yaradılmışdır.

Odur ki, Ulu Öndər milli əqli mülkiyyət sistemimizin Müəllifi və Yaradıcısıdır.

Ümummilli liderimizin əqli mülkiyyət sahəsində uzaqgörənliyini nümayiş etdirən maraqlı bir neçə fakta nəzər salaq. Birincisi, Müəllif hüququ sistemi yaradılarkən elə bir paradoksal zaman idi ki, əqli mülkiyyət hüquqlarından istifadəyə icazənin alınması əqli mülkiyyət tərkibli malların alınmasından daha ucuz idi. Bu elə bir dövr idi ki, əmtəənin maya dəyərində müəllif hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının çəkisi ölkədə yalnız 10 faiz idi. Məhz dahi Öndərimizin təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq Konstitusiyamızın 30-cu maddəsində müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqları təsbit olundu və gələcək qanunların qəbul edilməsinə əsas yaratdı.

Yeni mülkiyyət münasibətləri yaradılarkən bunu da görmək lazım idi ki, “əqli mülkiyyət” anlayışı maddi mülkiyyətdən heç də az əhəmiyyət daşımır. Rəqəmli texnologiyalarda, elektron ticarətdə əqli mülkiyyətin müasir rolunu görmək H.Əliyevin uzaqgörənliyi idi.

Digər bir fakt. Onu da görmək lazım idi ki, bugünkü iqtisadiyyat artıq betona və dəmirə əsaslanmır, “biliklərə əsaslanan iqtisadiyyata”, “kreativ iqtisadiyyata” çevrilib və bu iqtisadiyyatda aparıcı rol əqli mülkiyyət (və kreativ (mədəni) sənaye) oynayır.

Bu yaxınlarda isə UNKTAD (BMT-nin Ticarət və İnkişaf Konfransı), UNDP (BMT-nin İnkişaf Proqramı), UNESCO, WIPO və Ticarət Mərkəzi ilə birgə 2010-cu ildə hazırlanmış «Kreativ iqtisadiyyat» Hesabatı açıqlanıb. Bəllidir ki, «kreativ iqtisadiyyat» kreativ industriyaya əsaslanır, yeni müəlliflik və əlaqəli hüquqlara əsaslanan sənayedir. Bu sıraya kompüter və digər İKT məhsulları, kitablar və digər nəşrlər, yeni media, musiqi, film istehsalatı, tətbiqi incəsənət, dizayn və s. daxildir. Hesabatda göstərilirdiyi kimi, kreativ industriya digər ənənəvi sənaye sahələri ilə müqayisədə dünyanı bürüyən qlobal iqtisadi böhranə qarşı daha böyük müqavimət, davamlılıq göstərə bilib, belə ki, qlobal iqtisadiyyatı bərpasını stimullaşdıran yeni iqtisadi tendensiya, meyil kimi qiymətləndirilib. 2002-2008-ci illərdə kreativ industriya mallarının eksportu 2 dəfə artaraq, 600 mlrd. ABŞ dollarına çatmış, 2008-ci ildə böhran nəticəsində beynəlxalq ticarətin 12% aşağı düşdüyü halda, kreativ industriya məhsullarının eksportu 2002-2008-ci illərdə 14%-lik illik artımla dinamik inkişaf meylini saxlaya bilib. İnkişafda olan ölkələr kreativ industriya vasitəsi ilə çoxşaxəli iqtisadiyyat yarada bilmişlər. Odur ki, BMT məsləhət görür ki, hər bir dövlət kreativ sənayeni inkişaf etdirməyi və bununla sosial-iqtisadi inkişafını təmin etsin. Bu strategiyayı isə Heydər Əliyev 1995-ci ildə seçmişdir.

Növbəti bir fakt. Məhz Heydər Əliyev zəkası Azərbaycan iqtisadiyyatının dirçəlişi və inkişafı üçün böyük miqdarda sərmayələrin tələb olunduğunu görərək, həmin investisiyalarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, habelə bunların əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunma səviyyəsi arasındakı sıx əlaqəsi barədə düşünürdü. Müəlliflik hüququnun, əqli mülkiyyətin ikili təbiəti, onun aparıcı olan mədəni əhəmiyyəti ilə yanaşı, iqtisadi rolu, əqli mülkiyyət-informasiya texnologiyaları (ƏM-İT) körpüsünü yaradaraq,

rəqəmsal iqtisadiyyatda vacib faktora çevrilməsini görürdü.

Hazırda isə inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadi artım tempinin 80-90%-i yeni biliklər əsasında təmin edilir.

Ümumiyyətlə, ÜƏMT tərəfindən aparılan axtarışlarda əqli mülkiyyət, yəni qorunan biliklər və birbaşa investisiyalar arasındakı müsbət əlaqələr müəyyən edilərək göstərilir ki, güclü inkişafda olan ölkələrin ÜDM-dəki investisiyaların payı 35%-ə çatmış, inkişaf etmiş ölkələrdə isə 20%-dən aşağı olmamışdır.

Dünya Bankının isə “Dünya inkişaf meyillərinin göstəriciləri” son illərdə açıqlanmış hesabatında göstərdiyi kimi, əqli mülkiyyətin qorunması ölkənin iqtisadi vəziyyətindən asılı olmayaraq (istər ən kasıb, istər inkişafda olan və istərsə də inkişaf etmiş ölkə) müvafiq iqtisadi fayda gətirir: ən kasıb ölkələrdə – kənd təsərrüfatında, inkişafda olanlarda – sənayedə, inkişaf etmişlərdə – xidmət sektorunda. Makroiqtisadi dəyişikliklərlə yanaşı, mikroiqtisadi dəyişikliklər də nəzərə çarpır. Son 30 ildə əqli mülkiyyət hesabına firmaların maddi-qeyri-maddi aktivlərinin nisbəti 60:40-dan qeyri-maddi aktivlərin xeyrinə dəyişərək 30:70 olmuşdur. Qeyri-maddi aktivlərin 60-65%-i isə əqli mülkiyyətdən ibarətdir. Bunları da cənab İlham Əliyev zəkası 15 il öncə görürdü.

IT-IP cütünü ilə bağlı növbəti fakt. Qeyd edək ki, o zamanlar Azərbaycanda İnternetə qoşulmuş kompüterləri barmaqla saymaq olardı. Ümumiyyətlə, 1996-cı ildə bütün dünyada İnternetə qoşulmuş kompüterlərin sayı cəmi 16 milyon idi, hazırda isə bu rəqəm 200 milyonu aşmış və Azərbaycanda əhalinin 1,4 milyonu global rəqəmli şəbəkədən, 61%-i isə mobil telefon şəbəkəsindən istifadə edir. Yeni şəraitdə elektron ticarət getdikcə daha güclü rol oynayır. İnternet şəbəkəsinə yerləşdirilmiş informasiyaların 50 faizdən artığı müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlarla

qorunur, daha çox satılan dörd məhsul növündən üçü müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların obyektləridir. Bunlar göstərir ki, Ümummilli liderimiz azı 15 il öncə informasiya texnologiyalarının və əqli mülkiyyətin iqtisadi inkişafdakı rolunu, müasir rəqəm şəbəkələrinin virtual bazara çevrilməsini də nəzərə ala bilmişdir.

Heydər Əliyev kimi siyasətçi üçün xalqa vədlər öhdəliklərə çevrilirdi. Bunun bariz nümunəsi cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilən müasir varislik siyasətidir. Çünki əsl dövlət müdrikliyi qorunub-saxlanma meylləri ilə yeniləşdirmə və zənginləşdirmənin vəhdətini təşkil edir.

Son illər beynəlxalq fenomenə çevrilmiş əqli mülkiyyət hüquqları sahəsindəki yeni çağırışlarla əlaqədar, cənab Prezident İlham Əliyevin səyi və dəstəyi nəticəsində müvafiq islahatlar keçirilir, qanunvericilik və normativ hüquqi baza daha zənginləşdirilib və yeniləşdirilib.

Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliyinin və Prezident İ.Əliyevin düşünülmüş siyasətinin nəticəsidir ki, Azərbaycan Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının Bern Konvensiyası, Cenevrə Konvensiyası, Roma Konvensiyası, İnternet müəllif-hüquq müqavilələrində və digər mötəbər beynəlxalq təsisatlarda və qurumlarda fəal iştirak edir, ÜƏMT-nin Diplomatik konfranslarında və Baş Assambleyasında rəhbər orqanlara seçilir, hökumətlərarası komitələrdə sədrlik edir.

Odur ki, bu gün Müəllif Hüquqları Agentliyinin nümayəndələri rəqəmli hüquqlar üzrə beynəlxalq ekspert qismində çıxış edirlər. Elə bu yaxınlarda – 2010-cu il 16-17 sentyabr tarixlərində keçirilmiş ÜƏMT-nin Əqli Mülkiyyət üzrə avtoritet mütəxəssislərin Qlobal Simpoziumunda Azərbaycan nümayəndəsi ilk dəfə olaraq 190 dövləti təmsil edən 300-ə qədər əqli mülkiyyət idarələrinin rəhbərləri və mütəxəssislər qarşısında prezentasiya ilə çıxış edər

rək, respublikamızda əqli mülkiyyət sahəsində görülən işlər barədə geniş məlumat vermişdir. “ƏMH təminatı və piratçılığa qarşı” yeni Qanun layihəsi, Uzunmüddətli Əqli Mülkiyyətin inkişaf Strategiyası, “Əqli Mülkiyyət – Dövlət Proqramı (2011-2014)” – ilk olaraq MDB və Şərqi Avropa məkanında, “Əqli mülkiyyət mədəniyyətini formalaşdıran silsilə beynəlxalq və milli tədbirlər” (2010-2011-ci illərdə 24 tədbir), ilk ƏMH təminatı və rəqəmli hüquqların idarəsi mərkəzi, erməni plagiatçılığı edən xüsusi tədbirlər (məsələn, 26 aprel: ilk olaraq Online rejimində 5 mənbədən 3 dildə “Erməni tarixi uydurmalarının tarixinə giriş” və ya “Azərbaycan mədəni ənənələrinin mənimsənilməsi erməni ənənəsi haqqında”), onlarla kitab və nəşrlər – bütün bunlar H.Əliyevin izlərindən irəli gələn nəticələrimizdir.

Azərbaycanın müəllif-hüquq qanunvericiliyi bütün müasir tələblərə cavab verməklə İnternetdəki proseslərə uyğunlaşdırılıb, “rəqəmli hüquqları” tanıyır və elektron kommersiyaya aid qanunda əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması öz təsbitini tapmışdır. Agentlikdə hazırlanan “Online” qeydiyyat sisteminin məlumat bazası artıq 8 min əsəri ötür, ötən il ərzində folklor üzrə rəqəmli elektron kitabxananın yaradılması və zənginləşdirilməsi işi davam etdirilmişdir və hazırda burada 300-dən çox yalnız musiqili folklor nümunəsi və memarlıq əsərlərinə dair 600-dən çox illüstrasiya toplanmışdır və bu iş davam etdirilir.

Biz hər addımda Azərbaycanın müəllif-hüquq sistemini irəli aparan Heydər Əliyev izləri ilə rastlaşaraq, onun ideyaları ilə bəhrələnilib, müvafiq işlər görməyə, yeni nəticələrə nail oluruq. Çünki Ulu Öndər ideyalar sahibi idi və onun ideyaları bu gün hamımızın bəhrələndiyi ideyalardır.

Dünya iqtisadiyyatının davamlı inkişafında əqli mülkiyyətin güclü amil kimi çıxış etməsi Azərbaycanda da müşahidə olunmaqdadır. Cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan dünya miqyasında ən dinamik inkişaf

edən dövlətlər sırasındadır və dünyanı bürümüş böhran vəziyyətinə baxmayaraq, Azərbaycanın ÜDM-i 2009-cu ildə 9,3%, 2010-cu ildə isə 5% artmışdır. Bu - «tarixi nailiyyətdir», çünki Azərbaycan böhran vəziyyətindən minimal itkilərlə çıxaraq yüksək iqtisadi artımı saxlaya bilmişdir. 2010-cu ildə 15,5 milyard dollar yatırım vəsait qoyulmuşdur. Özü də bunlardan 9,3 milyard dolları qeyri-neft sektoruna qoyulan, o cümlədən bilik sahəsinə, təhsilə, mədəniyyətə qoyulan yatırımlardır. Bu nisbət 2005-ci ildə neft sektorunun xeyrinə 34,8:65,2% olduğu halda, 2010-cu ildə 70:30% qeyri-neft sektorunun xeyrinədir. Artıq ÜDM-dəki qeyri-neft sektorunun payı neft sektorunun payından kiçik deyil.

Bir sözlə, ölkə başçısının dəfələrlə bəyan etdiyi kimi, Azərbaycan keçid dövrünü bitirərək artıq inkişafda olan dövlətlər sırasına daxil olmuşdur.

Azərbaycanın dinamik iqtisadi inkişafı «biliklərə əsaslanan iqtisadiyyat» üçün zəmanət yaratmışdır. Müəlif Hüquqları Agentliyinin araşdırmaları göstərir ki, kreativ industriyanın ÜDM-dəki payı 2,4%-dən 3,6%-ə yüksəlmişdir və 2003-cü ilə nisbətən 2009-cu ildə 5 dəfədən çox artmışdır və əksər yüksək tempdə inkişafda olan ölkələrlə, hətta inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisəlidir.

Davamlı iqtisadi artım Solou modeli əsasında aparılan araşdırmalar göstərir ki, texnoloji nailiyyətlər və elmi-texniki tərəqqi hesabına ÜDM-dəki artım (buna yenilikçilik indeksi deyilir) 2003-cü ildən 2009-cu ilə qədər 7,2%-dən 20,6%-ə qədər yüksəlmişdir. Bütün bunlar Agentlikdə yaradılan xüsusi model və metodikalar əsasında hesablanıb.

Bu rəqəmlər təsadüfi deyil. «Biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın» aparıcı qüvvələrindən biri əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması və təminatı sistemidir. Bunların təsdiqi kimi Agentlikdə yaradılmış xüsusi metodika əsasında

müəyyən edilmişdir ki, ÜDM-in həcmnin artmasında siyasi sabitlik və qanunçuluğa riayət edilməsi, düzgün fiskal və monetar siyasət aparılması və əlverişli investisiya mühitinin yaradılması ilə yanaşı, əqli mülkiyyət faktorunun da mühüm rolu olmuşdur. Cənab Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, məqsədimiz qara qızılı insan sərvətinə çevirməkdir, xalqımızın intellektual kapitalını ən yüksək zirvələrə çatdırmaqdır.

Budur Heydər Əliyevin işıqlı izləri!

Sağ olun.

10 May 2013-cü il

Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu,
ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının
90-cı ildönümünə həsr olunmuşdur

Heydər Əliyevin irsi Azərbaycanın ən dəyərli əqli mülkiyyətidir

Ulu Öndər fenomenini, Heydər Əliyev böyüklüyünü, onun bütün sahələrə aid gördüyü işləri olduğu kimi tam şəkildə şərh etməkdə biz-onun müasirləri acizlik və yalnız illər, qərinələr ötəndən sonra bu tarixi şəxsiyyətin vətəni, xalqı qarşısındakı xidmətlərinin əsil qiymətini zaman özü verəcək. Lakin o da bir həqiqətdir ki, Ümummilli liderimizin gələcəyimizə olan səxavəti özünü bütövlükdə yaşadığı zamana həsr etmək idi. Tarixin hökmü tarixi şəxsiyyətlərin çətinliklər və problemlər barədə izahını yox, çətinliklər və problemlər üzərində qələbəsini tanıyır. Dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin mürəkkəb anlarında, ən çətin məqamlarında Heydər Əliyev Azərbaycanı yaranmış vəziyyətdən çıxartdı, bütün atributları ilə hüquqi, demokratik dövlət qurdu, elm, mədəniyyət və hüququn kəşşməsinə müəllif-hüquq institutunu yaratdı.

Geniş mənada mədəniyyəti və mədəni irsi, hüquq və hüquqi ənənəni qısa müddətdə yaratmaq mümkün olmasa da, ona yalnız Heydər Əliyev kimi bir dühanın qayğısı və himayədarlığı sayəsində varis çıxmaq, qoruyub saxlamaq və zənginləşdirmək nəsim oldu.

Odur ki, keçmiş izah etmək üçün ilahi vergidən, bu günü anlamaq üçün istedadından, gələcəyi görmək üçün dahilikdən daha artıq nemətlər varisi olan Heydər Əliyev dövlətimizin digər istiqamətləri ilə yanaşı, əqli mülkiyyət

sahəsinin gələcəyinin cizgilərini də təxminən 20 il əvvəl çəkmişdi.

Mümkün əməllərin ictimai təsirini öncədən dəyərləndirmək bacarığı siyasi uğurların bünövrəsini qoyur. Millətin böyüklüyünün onun ayrı-ayrı şəxsiyyətlərinin böyüklüyünü təşkil edən keyfiyyətlərdən ibarət olmasını, tarix boyunca xalqın intellektinin ən dəyərli sərvət, əqli yaradıcılığın isə bu xəzinənin tükənməz mənbəyi olmasını görəndə Öndərimiz müəllif hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması, sərəncamçılığı və təmin edilməsi, bir sözlə, dövlətin bu sahədəki siyasətini ön plana çəkdi.

Çünki Heydər Əliyev millətin ən dəyərli varidatı olan intellektin böyüklüyünü, onu təşkil edən keyfiyyətlər sırasında millətin nümayəndələrinin yaradıcılığını və yenilikçiliyini görürdü. Şəxsiyyətlərimizə böyük hörmət və ehtiramla yanaşan Ulu Öndər yaradıcılığı və yenilikçiliyi təbii, insan resursları kimi qiymətləndirir, onlara əqli nəticələrin mənbəyi kimi baxaraq, yalnız fərdlərin müvəffəqiyyətləri kimi deyil, ilk növbədə milli intellekt sisteminin xəzinəsini zənginləşdirən alət kimi tanıdırdı.

Zəngin mədəni irsimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub saxlamağı, ənənəvi mədəni nümunələrimizi (folklorun) və ənənəvi biliklərimizi gələcək nəsillərə çatdırmağı Ulu Öndər müqəddəs borcumuz kimi görərək, onu torpaqlarımız kimi qorumağı, keşiyində durmağı tövsiyə edirdi.

Çünki Heydər Əliyev bu növ qeyri-ənənəvi əqli mülkiyyət nümunələrində Azərbaycan millətinin həm təbii-bioloji, həm də yaradıcı-mənəvi gücünün milli təbiət və torpağa bağlılığını görürdü.

Çünki mədəni ənənələrimizdə Heydər Əliyev dühası "Azərbaycan ruhunun arxeologiyasını", hər birimizin və bütövlükdə etnosumuzun özünüdərk etmə və özünəməxsusluğunun qüdrətli alət olmağını duyurdu, müvafiq mədəniyyətə mənsubluğun vasitəsini görürdü.

Heydər Əliyev tərəfindən daima səsləndirilən milli tərəkür və fərdi tərəkübkeşlik, etnik dərketmə və fərdi səciyyə, mənəvi dəyərlər və fərdi davranış qaydaları – Ulu Öndərin dahi düşüncəsinə görə, bütün bunlar, milli keyfiyyətlərimiz doğma yurdla, əcdadlarımız və Ana vətənimizlə qırılmaz tellərlə bağlılığının nümayişidir, təbii rel-yef, torpaq, ərazi və mühitlə şərtlənir, dərək olunan torpaq – təbiətdən qaynaqlanır.

Çünki dahi Öndərin düşüncələrinə əsasən, həmin etnoloji və tarixi-etnoqrafik üzvi əlaqələr: “insan – yaşadığı coğrafi məkan”, “doğma torpaq – bədii şüür”, “yaradıcı tərəkür – təbiət” bizə məxsus olan qeyri-maddi mədəni irsimizdə, yeni yaradıcılıq nümunələrində öz əksini tapır.

Odur ki, Heydər Əliyevə görə, folklorumuzun və mədəni adət-ənənələrimizin qocalmaq təhlükəsi yoxdur, bunlar bizim canlı və daim yeniləşən tariximizdir, bizim elə bir keçmişimizdir ki, onsuz bu günümüzün gələcəyi yoxdur.

Çünki Heydər Əliyev dühası mədəni ənənələrimizdə keçmişimizin tərəkqisini görürdü və bugünkü tərəkqimizi gələcəyin ənənəsinə çevirməyə yönəldirdi.

Çünki xalqını dərindən sevən və onunla fəxr edən Heydər Əliyev bunları mədəniyyətimizin canı, Azərbaycan canının mədəniyyəti kimi təsvir edirdi.

Əqli mülkiyyəti keçmiş və gələcək irsimizin qoruyucu və həvəsləndirici aləti kimi görən dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə müəllif-hüquq institutunun bünövrəsi qoyuldu və formalaşdı. Əslində mədəni irsin qorunub saxlanması, yayılması və zənginləşdirilməsi Öndərimizin geniş dünyagörüşünün təzahürü idi. Məhz “milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyub saxlayaq” – deyən və bu prinsipi Azərbaycançılıq məfkurəsinə daxil edən Ümummilli liderimizin təşəbbüsü ilə 1993-cü ildə mərkəzi icra hakimiyyəti orqa-

nı statusunda Müəllif Hüquqları Agentliyi yaradıldı, 1996-cı ildə müstəqil Azərbaycanın ilk əqli mülkiyyət üzrə «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında» Qanunu qəbul olundu və beləliklə, Azərbaycanın əqli mülkiyyət sisteminin beynəlxalq səviyyəyə ucaltmasına yol açıldı.

Qanunun bir incə məqamı da ondan ibarətdir ki, ictimai varidat sayılan qeyri-maddi mədəni irsimizin inciləri – ənənəvi mədəni nümunələr (folklor nümunələri) və ənənəvi biliklərin hüquqi qorunmasına şərait yaradıldı. Ulu Öndərin tövsiyələri sayəsində Avropa məkanında ilk dəfə olaraq Agentlik tərəfindən hazırlanmış «Azərbaycan folkloru nümunələrinin qorunması haqqında» Qanun layihəsi Milli Məclisdə 2003-cü ildə qəbul edildi və Heydər Əliyev tərəfindən imzalandı. 2002-ci ildə «İntegral sxem topologiyalarının hüquqi qorunması haqqında» Qanun qüvvəyə mindi, sadalanan qanunların icrasını təmin edən mükəmməl mexanizmlər yaradıldı.

Odur ki, Ulu Öndər milli əqli mülkiyyət sistemimizin Müəllifi və Yaradıcısıdır.

Odur ki, Heydər Əliyevin uzaqqörən fikir və düşüncələri bizim bugünkü cəmiyyətimizin ictimai rəy və varidatına çevrilib.

Xalqımızın tarix boyu yetirdiyi bu ən qüdrətli şəxsiyyətin bütün istiqamətlərdə gördüyü əvəzsiz işlərdən biri Azərbaycanın formalaşmış və xarici dövlətlər tərəfindən tanınmış milli əqli mülkiyyət sistemidir.

Odur ki, Heydər Əliyevin irsi Azərbaycanın ən dəyərli əqli mülkiyyətidir.

Heydər Əliyevin uzaqqörənliyinin nəticəsidir ki, Azərbaycan Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının Bern Konvensiyası, Cenevrə Konvensiyası, Roma Konvensiyası, İnternet müəllif-hüquq müqavilələrində və digər mötəbər beynəlxalq təsisatlarda və qurumlarda fəal iştirak

edir, ÜƏMT-nin diplomatik konfranslarında rəhbər orqanlara seçilir.

Heydər Əliyev müəllif-hüquq qanunvericiliyinin əsas prinsiplərini formalaşdıraraq yaxşı görürdü ki, sovet dövründən qalmış qanunvericiliyin reallıqları yeni siyasi və iqtisadi şəraiti tənzimləməyə qadir deyildir.

Çünki Heydər Əliyev dühası sovet müəlliflik hüququnu inzibati-amirlik sisteminə xidmət edən, müəlliflərin xeyrindən daha çox onların mənafeyinə zidd olan “əsərlərdən istifadə hüququ”, yaradıcılığa sipər çəkən amil kimi təsvür edirdi.

Ulu Öndər yaradıcılıq sərbəstliyi və dövlət müdaxiləsi arasında olan qeyri-bərabər vəziyyəti uçuraraq, “müəllif öz əsərinin sahibkarı yox, ancaq müəllifdir” prinsipinin dağıdılmasının təşəbbüskarı oldu. Onun göstərişləri nəticəsində sovet müəllif hüququnun iki ən vacib – “əmlak hüququnun verilə bilməməsi” və “qonorarın ödənilməsi və ya ödənilməməsi şərti ilə əsərlərdən sərbəst istifadə” əhkam-postulatu rədd edildi. Əgər müəlliflik hüququnun birinci sovet əhkamı müəllifə məxsus olan müəllif-hüquq dairəsini “kəsirdisə”, ikinci əhkam “kəsilmiş” hüquq dairəsinə daxil olmağa “icazə verirdi”.

Heydər Əliyev müəlliflərə və yaradıcı şəxslərə onların şəxsi hüquqları ilə yanaşı, əmlak (iqtisadi) hüquqlarını da qaytararaq yaradıcılığın həvəsləndirilməsinə, mədəni irsin zənginləşdirilməsinə əsas yaratdı. Müəllifin iradəsinin muxtariyyətini bərpa etdirərək və əsərdən istifadəyə müəllif icazəsini ön plana çəkərək gələcək müəlliflik hüququna əsaslanan “mədəni (kreativ)” sənayenin təməl daşını qoydu.

Odur ki, dövlətimiz bugünkü müəlliflik hüququnda mülkiyyət çərçivəsini qorumaqla elə bil yaradıcı dühaların alovlanma marağını yanacaq vasitəsilə dəstəkləyir.

Öndərimiz öncədən görürdü ki, əqli mülkiyyət institutunun yaranması və fəaliyyət göstərməsi sivil, demokratik cəmiyyətin vacib atributlarından, yaradıcılığın stimullaşdırılması və əqli mülkiyyət nəticələrinin qorunması bilavasitə insanların hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə bağlıdır.

Ümummilli liderimizin əqli mülkiyyət sahəsində uzaqgörənliyini nümayiş etdirən maraqlı bir fakta nəzər salaq. Müəllif hüququ sistemi yaradılarkən elə bir paradoksal zaman idi ki, əqli mülkiyyət hüquqlarından istifadəyə icazənin alınması əqli mülkiyyət tərkibli malların alınmasından daha ucuz idi. Bu elə bir dövr idi ki, əmtənin maya dəyərində müəllif hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının çəkisi ölkədə yalnız 10 faiz idi. Ümummilli liderimiz yeni bazar şərtləri əsasında işləməyi və sivil inkişafa əngəl törədən köhnə sosial-iqtisadi sistemin qalıqlarını aradan götürmək alətlərindən biri olan müəllif-hüquq sisteminin yaradılmasını zamanın tələbi sayırdı. Məhz dəhi Öndərimizin təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq Konstitusiyamızın 30-cu maddəsində müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqları təsbit olundu və gələcək qanunların qəbul edilməsinə əsas yarandı.

Yeni mülkiyyət münasibətləri yaradılarkən bunu da görmək lazım idi ki, «əqli mülkiyyət» maddi mülkiyyətdən heç də az əhəmiyyət daşımır. Rəqəmli texnologiyalarda, elektron ticarətdə əqli mülkiyyətin müasir rolunu görmək zamanın tələbi idi. Çünki bu gün mütəxəssislərin fikrinə əsasən, əqli mülkiyyət maddi mülkiyyətdən daha fəaldır və hətta əqli mülkiyyətin müəssisə və firmalarda aktivlər çərçivəsində aparıcı nisbəti həmin istehsalçıların iqtisadi dəyərini və ticarət imicini bir neçə dəfə artırır.

Onu da görmək lazım idi ki, bugünkü iqtisadiyyat artıq betona və dəmirə əsaslanmır, “biliklərə əsaslanan ikti-

sadiyyata”, “kreativ iqtisadiyyata” çevrilib və bu iqtisadiyyatda aparıcı rol əqli mülkiyyət oynayır.

Heydər Əliyevin izləri gələcəyə yol açdı. Odur ki, əqli mülkiyyətə və onda əsas valyuta kimi cəmlənən “intellektual kapital”a doğru yolumuz açıqdır. O illərdə dövlətimizin başçısı Azərbaycanın iqtisadi inkişafını planlaşdıraraq, əqli mülkiyyətin sosial-iqtisadi siyasətə inteqrasiya olunmasını və əqli mülkiyyət sisteminin istifadəsi ilə əqli fəaliyyət nəticələrinin müvəffəqiyyətlə qorunması və kommersiyalaşdırılmasının ölkələrə nəzərə çarpan fayda və üstünlüklər gətirdiyini də nəzərə alır və mədəni sənayenin inkişafını öncədən görürdü.

Məhz bu uzaqgörənliyin nəticəsidir ki, Azərbaycan sosial-iqtisadi planda sürətlə inkişafını davam etdirir və yaxın vaxtlarda inkişaf etmiş ölkələr sırasına daxil olacaq. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin 20-ci ildönümün həsr olunmuş rəsmi qəbulda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev dedi ki: “Son 8 il ərzində Azərbaycan dünya miqyasında heç vaxt tarixdə bu günə qədər analoqu olmayan inkişaf templərini göstərir. Bunu bütün statistik göstəricilərdə də hər kəs görə bilər. Səkkiz il ərzində ölkə iqtisadiyyatı 300%, sənaye istehsalı 300% artmışdır. 950 min iş yeri açılmışdır, yoxsulluq 5 dəfə - 500% azalmışdır, büdcə xərcləri təxminən 20 dəfə artmışdır”.

Məhz Heydər Əliyev zəkası Azərbaycan iqtisadiyyatının dirçəlişi və inkişafı üçün böyük miqdarda sərmayələrin tələb olunduğunu görərək, həmin investisiyalarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, habelə bunların əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunma səviyyəsi arasındakı sıx əlaqəsi barədə düşünürdü. Müəlliflik hüququnun, əqli mülkiyyətin ikili təbiəti, onun aparıcı olan mədəni əhəmiyyəti ilə yanaşı, iqtisadi rol, əqli mülkiyyət-informasiya texnologi-

yaları (ƏM-İT) körpüsünü yaradaraq, rəqəmsal iqtisadiyyatda vacib faktora çevrilməsini görürdü.

Qeyd edək ki, o zamanlar Azərbaycanda İnternete qoşulmuş kompüterləri barmaqla saymaq olardı. Ümumiyyətlə, 1996-cı ildə bütün dünyada İnternete qoşulmuş kompüterlərin sayı cəmi 16 milyon idi, hazırda isə bu rəqəm yüz milyonlarla ölçülür və Azərbaycanda əhalinin 70%-ə yaxını qlobal rəqəmli şəbəkədən, 65%-i isə mobil telefon şəbəkəsindən istifadə edir. Yeni şəraitdə elektron ticarət getdikcə daha güclü rol oynayır. İnternet şəbəkəsinə yerləşdirilmiş informasiyaların 50 faizdən artığı müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlarla qorunur, daha çox satılan dörd məhsul növündən üçü müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqların obyektləridir. Bunlar göstərir ki, Ümummilli liderimiz 20 il öncə informasiya texnologiyalarının və əqli mülkiyyətin iqtisadi inkişafdakı rolunu, müasir rəqəm şəbəkələrinin virtual bazara çevrilməsini də nəzərə almışdır.

Odur ki, bu gün Müəllif Hüquqları Agentliyinin nümayəndələri rəqəmli hüquqlar üzrə beynəlxalq ekspert qismində çıxış edirlər. 2010-cu ildə ÜƏMT-nin əqli mülkiyyət üzrə nüfuzlu mütəxəssislərin II Qlobal Simpoziumunda MDB ölkələrindən ilk dəfə olaraq 190-dan artıq dövləti təmsil edən 300 nəfərədək rəhbər nümayəndələr qarşısında Azərbaycanın müəllif-hüquq sisteminin təcrübəsi və nailiyyətləri barədə prezentasiya edilmiş, həmçinin 2012-ci ilin noyabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Bakıda keçirdiyi İnternetin İdarəçiliyi üzrə Qlobal Beynəlxalq Forumda təşkilatçıların dəvəti əsasında Şərqi Avropa ölkələrinin təmsilçisi kimi müəlliflik hüququ və İnternet mövzusunda çıxış edilmişdir.

Azərbaycanın müəllif-hüquq qanunvericiliyi bütün müasir tələblərə cavab verməklə İnternetdəki proseslərə uyğunlaşdırılıb, “rəqəmli hüquqları” tanıyır və elektron

kommersiyaya aid qanunda əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması öz təsbitini tapmışdır. Agentlikdə hazırlanan “On-line” qeydiyyat sisteminin məlumat bazasındakı əsərlərin sayı artıq 8 mini ötüb, ötən il ərzində folklor üzrə rəqəmli elektron kitabxananın yaradılması və zənginləşdirilməsi işi davam etdirilmişdir və hazırda burada 300-dən çox yalnız musiqili folklor nümunəsi və memarlıq əsərlərinə dair 600-dən çox illüstrasiya toplanmışdır və bu iş davam etdirilir.

Biz hər addımda Azərbaycanın müəllif-hüquq sistemini irəli aparan Heydər Əliyevin izləri ilə rastlaşaraq, onun ideyaları ilə bəhrələnir, müvafiq işlər görməyə, yeni nəticələrə nail oluruq. Çünki Ulu Öndər ideyalar sahibi idi və onun ideyaları bu gün hamımızın bəhrələndiyi ideyalardır.

Heydər Əliyev kimi siyasətçi üçün xalqa verilən vədlər öhdəliklərə çevrilirdi. Bunun bariz nümunəsi cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilən müasir varislik siyasətidir. Çünki əsl dövlət müdrikliyi qorunub saxlanma meylləri ilə yeniləşdirmə və zənginləşdirmənin vəhdətini təşkil edir.

Son illər beynəlxalq fenomənə çevrilmiş əqli mülkiyyət hüquqları sahəsindəki yeni çağırışlarla əlaqədar, cənab Prezident İlham Əliyevin səyi və dəstəyi nəticəsində müvafiq islahatlar keçirilir, qanunvericilik və normativ hüquqi baza daha zənginləşdirilib və yeniləşdirilir, bu sahənin çevik idarəetmə sistemində idarəçilik funksiyalarının təkmilləşdirilməsi, kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması üzrə işlər davam etdirilir. Cənab Prezidentin göstərişləri və qarşımıza qoyduğu vəzifələr əqli mülkiyyətin dünya iqtisadiyyatındakı yeni mahiyyətindən irəli gəlir.

XX əsrin sonunda yaranmış «yeni iqtisadiyyat»ı informasiya cəhətdən silahlanmış zəkalı, intellektual investor və istehlakçılardan ibarət iqtisadiyyat kimi təsvir etmək

mümkündür. «Yeni iqtisadiyyatın» əsas xüsusiyyətlərindən biri İKT bazarına artan tələbatdır. Bu iqtisadiyyatın digər xüsusiyyəti odur ki, kommersiya əhəmiyyətinə malik əqli mülkiyyət obyektlərinə də tələbat sürətlə artmağa başlamışdı. Bəllidir ki, əqli mülkiyyət də xüsusi informasiya örtüyünü tələb edir.

Beləliklə, «yeni iqtisadiyyat» betona və dəmirə əsaslanan iqtisadiyyatı əvəzləyərək, XXI əsrdə «biliklərə əsaslanan iqtisadiyyata» çevrildi və yeni xüsusiyyətlərlə zənginləşərək «biliklərin kapitallaşdırmasını» təsdiqlədi.

Bu isə əqli mülkiyyət fenomenini ön plana çəkərək, onun qorunması, idarə olunması və təminatı məsələlərini dövlət siyasətinin prioritet istiqamətləri sırasına daxil etdirir. Çünki əqli mülkiyyət qüdrətli iqtisadi inkişaf alətidir və biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatda cəmlənən intellektual kapital əsas valyuta rolunda çıxış edir.

Müəllif Hüquqları Agentliyində aparılan araşdırmalar göstərir ki, son 5 ildə Azərbaycanın kreativ, yəni müəlliflik hüququna əsaslanan iqtisadiyyatının ÜDM-dəki payı 2008-ci ildə olan 3,1%-dən 2012-ci ildə 4,5%-ə yüksəlmişdir ki, bu da inkişaf etmiş ölkələrdə olan göstəricilərə yaxındır. Azərbaycanın güclənən iqtisadiyyatının artımında yenilikçilik, innovasiya və kreativlik faktorunun rolunu müəyyən etmək üçün Solou modeli əsasında aparılan araşdırmalar nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, 2004-cü illə müqayisədə 2012-ci ildə kreativlik indeksi 7,2%-dən 20,6 %-ə qədər yüksəlmişdir ki, bu da 13%-dən çox artım deməkdir və yeniləşən iqtisadiyyatımızın vacib xüsusiyyətini göstərir.

Kreativ sənayenin ölkəmizin ÜDM-də əhəmiyyətinin davamlı olaraq yüksəlməsi ilə əlaqədar və məsələnin vacibliyi nəzərə alınaraq, “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlara əsaslanan istehsalın (kreativ sənayenin) ümumi daxili məhsulda iqtisadi payının hesablanması və qeyri-

maddi aktivlərin qiymətləndirilməsi” haqqında Nazirlər Kabinetinin Qərar layihəsi hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırıqları əsasında “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Qanuna ÜƏMT-nin “Müəlliflik hüququna dair” və “İfalara və fonogramlara dair” müqavilələrinin (bu müqavilələr ÜƏMT-nin İnternet müqavilələri kimi tanınır), həmçinin Avropa İttifaqının müvafiq direktivlərinin müddəaları nəzərə alınmaqla rəqəmli hüquqlara dair konkret normaları ehtiva edən müvafiq dəyişikliklər edilmişdir. Folklor nümunələrindən müxtəlif üsullarla, o cümlədən İnternetdə istifadə olunarkən onların təbii mahiyyətinin dəyişdirilməsi və başqaları tərəfindən mənimsənilməsi hallarının qarşısının alınması məqsədi ilə “Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” Qanuna dəyişikliklər edilmiş, “Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə haqqında” Qanun qəbul edilmişdir.

Qeyd olunan Qanunun qüvvəyə minməsi ilə piratçılıqla mübarizə sahəsində ölkəmizdə yeni mərhələ başlanmışdır. Qanun Azərbaycan Respublikasının ərazisində piratçılığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi məqsədilə müəlliflik hüququnun obyektı olan əsərlərin, fonogramların, xüsusi qorunma hüququ ilə qorunan məlumat toplularının və digər əqli mülkiyyət hüququ obyektlərinin, yaxud tərkibində əqli mülkiyyət hüququnun obyektləri olan malların nüsxələrinin hər birinə xüsusi seriya və nömrəsi olan nəzarət markası vurulması, həmçinin əqli mülkiyyət hüquqları obyektlərinin rəqəmli kodlaşdırılması ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsini təmin edir.

Beləliklə, Ulu Öndər tərəfindən bünövrəsi qoyulan və dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin layiqli düşünülmüş davamçılıq siyasətinin nəticəsi kimi, beynəlxalq ekspertlərin rəyinə əsasən, hazırda Azərbaycan MDB və Şərqi Av-

ropa məkanında ən zəngin qanunvericilik bazasına və təkmil idarəetmə sisteminə malik olan ölkələrdən biridir.

Ümumiyyətlə, əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə ölkəmizdə həmişə prioritet istiqamətlərdən olmuşdur. Bununla əlaqədar qəbul edilmiş “Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə haqqında” yeni Qanunun icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı ilə yaradılmış Müəllif Hüquqları Agentliyinin tabeliyində “Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Təminatı Mərkəzi” fəaliyyətə başlamışdır. Agentliyin müvafiq qaydada müraciəti əsasında Mərkəzin 2012-ci ildə ÜƏMT-nin Əqli Mülkiyyət Akademiyasının Qlobal Şəbəkəsinə qoşulması onun fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, digər ölkələrin əqli mülkiyyət institutları və təlim mərkəzləri ilə əməkdaşlığın qurulması və bu sahədə təcrübə mübadiləsi sahəsində yeni perspektivlər açmışdır.

Mərkəzinin əsas vəzifə və funksiyaları səlahiyyətləri daxilində əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı ilə bağlı tədbirlər görmək, rəqəmli şəbəkələrdə hüquqların idarəçiliyini təşkil etmək, həmçinin əqli mülkiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılmasında və əqli mülkiyyət sahəsində araşdırmaların aparılmasında iştirak etməkdən ibarətdir. Mərkəzdə rəqəmli hüquqların on line monitorinqi və lisenziyalaşdırılması xidməti də fəaliyyət göstərəcəkdir.

Mərkəzin və onun nəzdində rəqəmli hüquqların on-line monitorinqi və lisenziyalaşdırma xidmətinin yaradılması üzrə Azərbaycanın təşəbbüsü ÜƏMT-nin rəhbərliyi və ekspertləri tərəfindən müsbət qarşılanmışdır.

Mərkəz əqli mülkiyyət sahəsində çalışan mütəxəssislərin ixtisas biliklərinin artırılması üçün treninqlər keçirilməsində, ölkədə piratçılığın səviyyəsinin aşağı salınması üçün beynəlxalq təcrübə əsasında təkliflər və sahə üzrə proqnozlar hazırlanmasında baza kimi istifadə oluna-

caq, burada həmçinin əqli mülkiyyət üzrə ixtisaslaşmış vəkillərin hazırlanması, gənc hüquqşünaslara məsləhətlərin verilməsi və Əsasnaməsinə uyğun digər işlər görülməkdir. Bununla əlaqədar Mərkəzdə texniki təminat məsələlərinin həlli başa çatdırılmış, elektron lövhə və kompüter şəbəkəsinə qoşulmuş Smart sistemə əsaslanan Təlim xidməti yaradılmışdır.

Bunlarla yanaşı, müəlliflərin və digər hüquq sahiblərinin müraciətlərinə baxılmasında operativliyin artırılması məqsədi ilə Agentliyin nəzdində ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərən “Hüquq məsləhətxanası”nın işi gücləndirilmiş, 960 nömrəli “Qaynar xətt” açılmışdır. Yalnız son bir ildə “Qaynar xətt”ə 700-dən çox müraciət daxil olmuşdur. Bu müraciətlər müəllif-hüquq qanunvericiliyinin tələbləri baxımından dərhal araşdırılır, Agentliyin səlahiyyətləri çərçivəsində müvafiq tədbirlər görülür, Agentliyin səlahiyyətlərinə aid olmayan müraciətlər isə rəsmiləşdirilərək, baxılmaq üçün aidiyyəti orqanlara göndərilir.

Fəaliyyətimizin yeni istiqamətlərini yüksək beynəlxalq standartlar səviyyəsində həyata keçirmək məqsədi ilə Avropa İttifaqı ilə Tvinning layihəsi çərçivəsində əməkdaşlıq qurulub və bu çərçivədə keçirilən tədbirlərdə Avropa İttifaqı ölkələrinin 50-yə yaxın əqli mülkiyyət üzrə təcrübəli mütəxəssisləri və əqli mülkiyyət sahəsində ixtisaslaşmış hakimləri prezentasiyalarla çıxışlar etmişlər.

Bununla yanaşı, Avropa ölkələrinin əqli mülkiyyət sahəsində ixtisaslaşdırılmış məhkəmələrinin və ayrı-ayrı ölkələrin hüquq-mühafizə orqanlarının nəzdindəki müvafiq bölmələrin təcrübəsi öyrənilmiş və Azərbaycanda da bu təcrübədən istifadə olunması üçün müvafiq təkliflər paketi hazırlanaraq hökumətə təqdim edilmişdir.

Həmçinin ÜƏMT-nin tövsiyələri əsasında Azərbaycanın Əqli Mülkiyyət Sahəsinin Uzunmüddətli Milli Strategiyasının layihəsinin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam

etdirilmiş, bu prosesdə həmçinin MDB ölkələrinin əqli mülkiyyət sahəsində təcrübəsindən istifadə olunmuşdur. Hazırda sənəd layihəsi rəy və təkliflərin bildirilməsi üçün əqli mülkiyyət üzrə beynəlxalq ekspertlər tərəfindən öyrənilir.

Aparılan ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində son 10 ildə ölkəmizdə əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması səviyyəsi yüksəlmiş, piratçılığın səviyyəsi müxtəlif seqmentlər üzrə 9-28% aşağı düşmüş, Azərbaycan əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatında əldə olunmuş uğurlara görə, 2006-cı ildə ABŞ-ın Ticarət Nümayəndəliyi Ofisinin "Xüsusi 301-ci Proqram"ının qara siyahısından problemsiz ölkə kimi çıxarılmışdır.

Tarixən ermənilərin intellektual və maddi mədəniyyət oğurluqları, tarixi-coğrafi uydurmaları və saxta tarix formalaşdırmaları artıq bir ənənəyə çevrildiyi üçün bunlara qarşı geniş cəbhədə mübarizə aparılması zərurəti yaranmışdır. Xalqımız üçün taleyüklü bu məsələdə Ulu Öndərin 1998-ci ildə imzaladığı «Azərbaycanlıların soyqırımını haqqında» sənədin hədsiz böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Həmin Fərmanla 31 mart tarixi Azərbaycanlıların soyqırımını Günü elan edildi və bununla ilk dəfə olaraq, rəsmi dövlət sənədində «böyük Ermənistan» xülyası ifşa edilərək, Azərbaycan xalqına qarşı yeridilən fiziki və mənəvi terror, torpaqlarımızın zəbt edilməsi və tariximizin saxtalaşdırılması, mədəni irsimizin mənimsənilməsi beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırıldı. Fərmanın icrası ilə bağlı müəyyən edilmiş geniş tədbirlər çərçivəsində erməni uydurmalarının ifşa edilməsi üzrə genişmiqyaslı işlər gürülür, tədqiqatlar aparılır.

Bəllidir ki, mədəniyyətlərarası mübadilə və qarşılıqlı zənginləşmə öz əksini millətin həyat tərzində və birgə yaşayış bacarığında tapmalıdır. Böyük fəlsəfəçi alim, Nobel mükafatı laureatı Fridrix fon Xayekin sözləri ilə desək,

«İnsanları cəmləşdirən, həyatını mümkün edən onların fəaliyyətinin nizamlanmasıdır, vərdişlərinin düşünülmüş qayda-qanunlarla əvəz edilməsi və hüquqi normalara riayət edilməsidir». Siyasi mifologiya və tarixi uydurmalar, digər xalqların torpaqlarına və mədəni irsinə iddialar, etnik təmizlənməyə və ksenofobiyaya çağırışlarla dolu kitablar mədəni mübadilənin, qarşılıqlı zənginləşmənin əksinə işləyir.

Bədnam qonşularımızın millətçi müəllifləri tərəfindən yazılan kitablar bu qəbildəndir. Burada məşhur Lixtenberqin sözlərini xatırlatmaq istəyirəm: «İnsanlar necədirlərsə, yazdıqları kitablar da elədir».

Dövlət başçımız cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, «Təcavüzkar erməni millətçiləri xalqımıza qarşı iki yüz ilə yaxın bir müddətdə soyqırım siyasəti həyata keçirmişdir. Azərbaycanlıları tarixi torpaqlarından sıxışdırıb çıxarmaq, bu ərazilərdə mifik «böyük Ermənistan» yaratmaq məqsədi ilə Azərbaycan və türk xalqları on illər boyu müntəzəm surətdə ermənilərin ideoloji, hərbi və mədəni təcavüzünə məruz qalmışdır. Xalqımızın tarixi kobud surətdə saxtalaşdırılmış, mədəniyyətimiz, toponimlərimiz ermənilər tərəfindən özününküləşdirilmişdir...».

Azərbaycan xalqının mədəni irsinin yüz illər boyunca ermənilər tərəfindən «Gəldim, gördüm, ... mənimsədim» sxemi üzrə oğurlanması onların torpaqlarımıza olan ərazi iddiaları ilə sıx bağlıdır. «Böyük Ermənistan» haqqında mifin reanimatorlarının niyyətləri kifayət qədər aydındır: gəlmə etnos olan ermənilər onlara məxsus olmayan torpaqlara aid ərazi iddialarının «əsaslandırılmasını» həmin torpaqların həqiqi sakinlərinə məxsus olan maddi və qeyri-maddi irsin qavranılması, mənimsənilməsi və erməniləşdirilməsi ilə əlaqələndirirlər. Ermənilərin əqli və maddi-mədəni oğurluqları tarixi-coğrafi uydurmalarla, özlərinə yalançı tarix formalaşdırmaqla və əlbəttə ki, Azərbaycanca-

nın və bütövlükdə bölgənin tarixini təhrif etməklə «dada gətirilir».

Görkəmli tarixçi və coğrafiyaşünas, etnologiya elminin banisi L.Qumilyevin sözləri ilə desək, “belə bir ifadə var: İndiyə sahib olan keçmişin sahibidir, keçmişə sahib olan – gələcəyin sahibidir”. Dərindən düşündə çox dəhşətli kəlamdır, xüsusən onun praktikada tətbiqi çox qorxuncdur. Səbəb və nəticə yerini dəyişir və tarix gəzəyən qıza, misalların məbləğinə çevrilir – onunla nəyi istəyirsən əsaslandır..., çox halda tarixə mif daxil edirlər, axı mif – uydurmadır, yalandan da pisdır. Bizi faktiki tarixi və faktları deyil, onun mifik şəkildə dərk edilməsini öyrənməyə məcbur edirlər. Tarix ..., yalan məlumat verməyə başlayır... Bəzən tarixdən mənəvi fayda almağa cəhd edərək, ondan birbaşa səmərə tələb edirlər. Onda isə maddi iddialar, millətçi ambisiyalar tarixlə əsaslandırılır... Ondan (tarixdən) bütün mifoloji cəfəngiyatı, öncədən məlum olan yanlış fikrə əsaslanmanı və keyfiyyətə qiymətləndirməni tullamaq lazımdır”.

Həqiqətən, erməniciliyin bugünkü tarixi uydurmalarına münasibətdə bu sözlər çox aktual səslənir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev informasiya və əks-təbliğat işinin qurulmasında dünya ictimaiyyətinin və siyasi dairələrin diqqətini ermənicilik amilinin nəzərə alınmasına cəlb etmək üçün daha genişmiqyaslı və müntəzəm tədbirlərin həyata keçirilməsinə çağırmış, yalnız Azərbaycan xalqının müdafiəsi naminə deyil, bütövlükdə saxta erməni təbliğatını ifşa etmək vəzifəsi qoyulmuşdur: "Mən dəfələrlə demişəm və təkrar edirəm ki, biz informasiya hücumuna keçməliyik". Ölkə başçısının bu sözlərinə əməl edərək, Agentlik erməni oğurluqlarına qarşı müdafiə mövqeyindən imtina edib, hücum mövqeyini seçmişdir.

Beləliklə, saxtalaşdırma yolu ilə qonşularının hesabına «böyük Ermənistan» və «böyük erməni mədəniyyəti» xülyası ilə yaşayanlara məşhur ingilis fəlsəfəçisi və hüquqşünası ideoloji liberalizmin və analitik liberal hüquq məktəbinin banisi İyeremiya Bentamın XVIII əsrdə dediyi sözləri xatırlatmaq yerinə düşər: «Prinsiplərə riayət etməkdən imtina edən xalqlar gec-tez gücə tabe olmalıdırlar».

Ulu Öndərin dediyi kimi, “Azərbaycan xalqının mənəviyyətinə, milli qüruruna və mənəliyinə yönəlmiş böhtanlar”a biz “qiymət vermək borcunu tarixin hökmü kimi qəbul edirik”.

Erməni plagiatçılığına qarşı mübarizə Agentliyin fəaliyyətində həmişə aparıcı yerlərdən birini tutmuşdur. Bununla əlaqədar, hər il erməni oğurluqları barədə silsilə tədbirlər keçirilir, kitablar və broşuralar nəşr olunur, kütləvi informasiya vasitələrində müntəzəm olaraq materiallar dərc edilir, erməni plagiatçılığı mövzusunda konfrans və simpoziumlar keçirilir, o cümlədən son üç ildə keçirilmiş və on-line rejimdə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində internetdə yayımlanmış konfranslarda edilən prezentasiyalarda erməni ədəbi oğurluqlarını ifşa edən faktlar barədə geniş ictimaiyyətə məlumatlar verilmişdir. Elə cari ildə də bu çərçivədə aprelin 23-də Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunan “Erməni müəlliflərinin kitablarındakı uydurmalara “müəlliflik hüququ” mövzusunda simpoziumda edilən məruzə və çıxışlarda erməni müəlliflərin kitablarındakı uydurmalar və belə “əsərlərə” olan “müəlliflik hüquqları” və digər erməni plagiatçılıqları ilə bağlı məsələlər işıqlandırılmışdır. Simpozium 43 sayt vasitəsilə on-line rejimdə internetdə yayımlanmışdır.

Agentlik tərəfindən hazırlanmış və Azərbaycan, rus, ingilis və fransız dillərində buraxılmış “Gəldim, gördüm... mənimsədim” kitabçası da erməni plagiatçılığının ifşa

edilməsinə xidmət edir. Kitabçada Azərbaycan folklorunun ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi barədə erməni etirafları və xarici müəlliflərin fikirləri toplanmışdır.

Bununla yanaşı, Agentliyin məsləhəti və dəstəyi ilə Azərbaycan, ingilis, rus və türk dillərində “Azərbaycan musiqi alətləri” və “Uydurulmuş tarix (erməni soyqırımı)” kitabları çapdan buraxılmışdır. “Armyanskiye inarodnie skazki” (Erməni yadelli nağılları) kitabı Azərbaycan, rus, ingilis və fransız dillərində çap edilmiş və türk dilində isə çapa hazırlanmışdır.

Agentliyin əməkdaşlarının iştirak etdikləri bütün beynəlxalq tədbirlərdə də erməni oğurluqları barədə geniş məlumat verilir, həmçinin erməni plagiatını ifşa edən materiallar, xüsusən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırlanmış dərin məzmunlu zəngin təbliğat materialları paylaşılır, yüz illər boyunca Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin, xüsusən söz, musiqi, mahnı və musiqili rəqs folklorunun və s. mədəni irs nümunələrinin ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi və dünya ictimaiyyətinə öz yaradıcılıq nümunələri kimi təqdim olunması, həmçinin milli mətbəximizin reseptlərinin, xörəklərimizin adlarının, xalçatoxuma ənənələrinin və azərbaycanlılara məxsus bir çox digər ənənəvi biliklərin də erməni plagiatına məruz qalması barədə geniş məlumat verilir.

Mədəniyyətin aparıcı amili, vacib iqtisadi alət, informasiya cəmiyyətinin dəstəkləyicisi kimi əqli mülkiyyətin, müəlliflik hüququnun gələcəyi nə cür inkişaf edəcək? Azərbaycanımızı düşünərək, bu suallara cavab axtararaq, biz ilk növbədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış İnkişaf Konsepsiyası»na müraciət etməliyik. Azərbaycanın gələcəyini planlaşdıran bu mühüm sənəddə müəlliflik hüququ və əqli mülkiyyət məsələləri öz layiqli yerini tutmuşdur. Konsepsi-

yaya əsasən, «yaradıcılığın, innovasiyaların stimullaşdırılmasına və bazarın tənzimlənməsinə dəstək olan əqli mülkiyyətin əhəmiyyətinin yüksələcəyi» qeyd edilərək, əqli mülkiyyət hüquqları «Konsepsiya çərçivəsində əsas prioritet kimi qəbul edilmiş və... müvafiq siyasət tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur».

Beləliklə, dövlət rəhbərliyi yeni tərəqqi baxışlar nümayiş etdirərək, əqli mülkiyyət fenomeninin əhəmiyyətini, mədəniyyətin, iqtisadiyyatın və informasiya cəmiyyətinin inkişafının aparıcı qüvvəsinə çevrilməsini nəzərə alaraq, Azərbaycanda «biliklərə əsaslanan», «rəqəmli» və ya «kreativ iqtisadiyyata» yol açır və əqli mülkiyyətlə bağlı məsələləri diqqət mərkəzində saxlayır.

Konsepsiyaya uyğun olaraq, müəllif-hüquq sahəsinin islahatları aşağıdakı istiqamətlər üzrə aparılır:

- yaradıcı fəaliyyətə, mədəni müxtəlifliyə və yenilikçiliyə yardım məqsədilə hüquq sahiblərinin tanınması və həvəsləndirilməsi;

- istifadəçilərə leqal kontentin daha asan əldə edilməsi və daha çox seçim imkanlarının təmin edilməsi;

- müəllif hüququna aid yeni biznes-modellərin yaranmasına dəstək;

- piraçılıqla bağlı qeyri-leqal təkliflərin azalmasına xidmət edən tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Dövlət başçısının bu sahədəki siyasəti onun lakonik, lakin çox tutarlı fikirlərində öz əksini tapıb. Onun İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərinin beyn mərkəzlərinin III Forumunun iştirakçılarında ünvanladığı salamlamada qeyd edildiyi kimi, «Müasir dünya sivilizasiyasının tərəqqisində insan kapitalı və intellekt yeni keyfiyyət amili kimi həlledici əhəmiyyət daşıyır. Hər bir dövləti rifah və yüksəlişə aparən yol elm və innovasiyalara əsaslanan inkişafdan keçir...».

Odur ki, dövlət başçımızın məşhur «Qara qızılı insan kapitalına çevirək» şüarı kreativliyə, yaradıcılığa, yenilikçiliyə və onları qoruyub stimullaşdıran, həvəsləndirən əqli mülkiyyətə verilən ən böyük dəstəkdir.

Bu baxışlar Avropa Komissiyasının 2012-ci ilin sonunda dərc edilən «Müəlliflik hüququnun modernləşdirilməsi istiqamətlərinə» aid Memorandumu və 2011-ci ildə təsdiq olunan əqli mülkiyyət üzrə Strategiyası ilə səsleşir. Çünki, qeyd olunduğu kimi, yaxın gələcəkdə «rəqəmli» (kreativ) iqtisadiyyatın inkişafının dinamikası 7 dəfə iqtisadiyyatın digər sahələrini üstələyəcək. Həmin tendensiyanın dəstəklənməsində ən vacib rol müəlliflik hüququna məxsusdur. O da qeyd edilməlidir ki, hal-hazırda dünya iqtisadiyyatında əqli mülkiyyətə əsaslanan sahələr 4 trln. ABŞ dollarını aşaraq 14,4% təşkil edir.

«Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış İnkişaf Konsepsiyası»nın «Yüksək rəqabət qabiliyyətli iqtisadiyyata doğru» bəndinin 4.2-ci yarım bölməsində göstərilədiyi kimi, «Əqli fəaliyyətin nəticələrinin təşviqi, innovasiya və yaradıcılığa investisiya qoyuluşu üçün əlverişli şərait yaradılması və ƏM-ə əsaslanan kreativ iqtisadiyyatın davamlı inkişafı, ölkənin ÜDM-ində onun payının artırılması üçün tədbirlər həyata keçiriləcəkdir».

Qeyd edildiyi kimi, son 5 ildə kreativ sənayenin Azərbaycanın ÜDM-dəki payı sürətlə artaraq inkişaf etmiş ölkələrin göstəricilərinə yaxınlaşmışdır. Bunlar dövlətimizin müəlliflik hüququ sahəsində apardığı siyasətin nəticəsidir. Bununla kifayətlənməyərək, «Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış İnkişaf Konsepsiyası»nın icrasına dair «Biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatda əqli mülkiyyətin rolu» layihəsi və məsələyə aid «2013-2015-ci illər üçün Dövlət Proqramı» hazırlanır.

Konsepsiyanın 4.3 yarım bölməsində «İqtisadi məqsəd və resurslar, bilik və mədəniyyət sahəsinin vəzifələri

ilə informasiya texnologiyalarının inkişafı arasındakı əlaqələrin müəyyənləşdirilməsi uzunmüddətli dövr üçün ƏM-e dair Milli Strategiyada və ondan irəli gələn Dövlət Proqramında əksini tapan innovasiya potensialının inkişafına kömək” edəcəyi bildirilir. Həmin prinsiplial sənədlər, demək olar ki, hazırdır.

İnkişaf Konsepsiyasının 6-cı bölməsində «İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı və informasiya cəmiyyətinə keçidin təmin edilməsi», «İKT və ƏM-in qarşılıqlı təsiri və ƏMH ilə qorunan bir çox obyektlərin qlobal rəqəmsal şəbəkəyə çıxışı nəzərə alınaraq, on-line lisenziyalaşmaya və one-stop-shops formatında xidmətlərin göstərilməsinə əsaslanan rəqəmsal hüquqları idarəetmə sistemi»nin yaradılması nəzərdə tutulur.

Qarşımızda duran mühüm vəzifələri layiqincə yerinə yetirmək məqsədilə biz Avropanın bir sıra aparıcı dövlətləri ilə Tvinning layihəsi çərçivəsində əməkdaşlığı davam etdiririk. Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Təminatı Mərkəzinin daşdığı funksiyalardan biri – tərkibində əqli mülkiyyət olan malların (kitablar, audiovizual əsərlər, fonogramlar, softver) nəzarət markaları ilə təmin edilməsi vacib vəzifələrdən biridir. Nəzarət markasının əsasını təşkil edən holoqrafik yapışdırılan, metal plyonkadan hazırlanan kiçik etiketdir. Onun markaya çevrilməsi, yeni unikal kodla fərqləndirilməsi xüsusi fərdiləşmə informasiya sistemi vasitəsilə Agentlikdə aparılır. Bu zaman nəzarət markası xüsusi printerlər vasitəsilə unikal nömrələr və digər məlumatlar verilməklə çap etdirilir və laminasiya sistemi əsasında əlavə müdafiə imkanı yaradılır.

İşlənən proqram-aparat kompleksi bir sıra yeniliklərlə səciyyələnir: məlumat bazası hər bir, o cümlədən xarab olmuş markanın bütün «həyat mərhələlərini» izləyir. Bazardakı markalanmış məhsulun legitimliyini yoxlamaq

məqsədilə distant smartfon mobil telefonlarından istifadə etmək imkanı yaradılıb.

Rəqəmsal şəbəkədə on-line icazə verməklə «one-stop-shops», yəni əsərlərin növündən asılı olmayaraq, kontentin bir yerdən istifadəsinə şərait yaradılmaqla, hüquqların idarəetmə sisteminin də biznes-modeli və ilkin layihəsi artıq hazırdır.

Layihənin mühümlüyünü ifadə etmək üçün iki faktı qeyd etmək kifayətdir: sürətlə rəqəmləşən dünyanın yalnız virtual məkanında 1,2 Zetta byt (10^{21} byt) informasiya mövcuddur, E-com. isə hər il 40-50% artır. Burada əsas problem – rəqəmli hüquqların idarə edilməsində hüquq sahiblərinin maraqları və istifadəçilərin informasiyanı asanlıqla əldə edilməsi arasındakı tarazlığı tapmaqla yanaşı, iqtisadi inkişafa və investisiyaların artımına təkan verməkdir. Azərbaycan öz biznes modelini hazırlayıb istifadəyə verməyə hazırlaşır.

İnkişaf Konsepsiyasının 7-ci bölməsinin «İnsan kapitalının inkişafı və səmərəli sosial müdafiə sisteminin qurulması» 7.2-ci yarım bölməsində «ödənişsiz əsaslarla fəaliyyət göstərən təlim resurslarının yaradılması, bu resursların müəllif-hüquq lisenziyaları ilə təmin olunmaqla, təhsil prosesinə inteqrasiya edilərək açıq istifadəyə verilməsi» bir vəzifə kimi qarşıya qoyulmuşdur. Məsələ ondadır ki, elektron dərslik və vəsaitlərin hüquqları pozmaq şərti ilə təhsildə istifadəsi (tələbə və müəllim heyəti tərəfindən) yeni yanaşmalar tələb edir. Məsələn, Creative Commons (CC) icazələri yaradıcının müəlliflik hüququnu (şəxsi hüquqlar) saxlamaqla, əmlak hüquqlarından imtina etməsini təşkil edir. Nəzərə alsaq ki, virtual məkanda hazırda 580 mln. əsər bu lisenziya üzrə yayılır, 54 ölkədə bilavasitə və 100-ə yaxın ölkələrdə yerli şəraitə uyğunlaşdırılmış bu cür sistemlər tətbiq olunur, Agentlik Təhsil Nazirliyi üçün belə layihənin üzərində işləyir. Burada Çinin

belə dərslik və vəsait hazırlamasında müəllimləri mükafatlandırma sistemi də nəzərdən keçirilir.

İnkişaf Konsepsiyasının «Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və institusional potensialın gücləndirilməsi» adlı 8-ci bölməsində nəzərdə tutulan müddəalar «Qanunvericilik təkmilləşdiriləcək, piratçılıq və kontrafaksiya da daxil olmaqla, ƏMH-nın pozulmasına qarşı səmərəli tədbirlər görülməkdir» istiqamətləri təsbit etdirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, yalnız son bir ildə yeni «Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratçılığa qarşı mübarizə haqqında» Qanunun qəbul edilməsi, Dövlət başçısının həmin qanunun tətbiqi ilə bağlı Fərmanı, İnzibati Xətalər Məcəlləsində və Müəllif Hüquqları Agentliyinin Əsasnaməsində edilən dəyişikliklərlə yanaşı, qeyd edilən Qanunun icrasına dair Nazirlər Kabinetinin 3 Qərarı qəbul edilib və yaxın vaxtlarda daha 3 Qərarın qəbul ediləcəyi gözlənilir. Bunlardan savayı, Agentlik tərəfindən Konsepsiyaya uyğun olaraq hazırlanan 5 Qərar layihəsi Nazirlər Kabinetinə təqdim olunub, İnzibati Xətalər və Cinayət Məcəlləsində Agentliyin təklifləri əsasında dəyişikliklər gözlənilir. Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsində və piratçılıqla mübarizənin güclənməsində xarici təcrübə, o cümlədən, ACTA-nın Avropa Parlamenti tərəfindən təsdiq edilməməsi və ABŞ qanunvericiliyi tərəfindən SOPA və PIPA qanun layihələrinin təxirə salınması nəzərə alınır. Bununla belə, rəqəmli kontentin xüsusiyyətləri ilə bağlı müəllif-hüquq qanunvericiliyində istisnaların və məhdudiyyətlərin genişləndirilməsi, on-line məlumat bazalarının yaradılması, istifadəçilərin yaratdıqları kontentə diqqətin artırılması, mədəni irsin qorunması və yayılmasına diqqət artırılacaq.

Eyni zamanda mobil telefon vasitəsi ilə əqli mülkiyyət tərkibli malların qanuniliyinin, eləcə də audiovizual əsər, kompüter proqramı, məlumat toplusu və kitabın nüsxələrinə vurulan nəzarət markalarının orijinal olub-ol-

madığını yerində yoxlamaq mümkün olacaq. Belə ki, istehlakçı və ya maraqlı şəxs bazarda satışı həyata keçirilən nüsxələrin üzərində yerləşdirilən və həmin malların istehlakçıları üçün nəzərdə tutulan xüsusi kodu smartfon tipli mobil telefona daxil etməklə Agentliyin məlumat bazasında həmin nüsxə barədə müvafiq məlumatları (əsərin müəllifi (hüquq sahibi), tirajı, müəllif müqaviləsi və s.) əldə edə biləcəkdir. Nüsxə orijinal olmadıqda həmin məlumatları əldə etmək mümkün olmayacaqdır ki, bu da onun pirat olduğunu təsdiqləyəcəkdir.

İnkişaf Konsepsiyasının «Mədəni irsin qorunması və səmərəli idarə edilməsi» adlı 10-cu bölməsində qeyd edilmişdir ki, «Qeyri-maddi mədəni irsin tərkib hissələrinin qorunub saxlanması, bu sahədə qanunsuz mənimsəmələrin və əsassız itkilərin qarşısının alınması, folklor nümunələrinin və ənənəvi biliklərin UNESCO-nun xüsusi qorunma siyahısına daxil edilməsi üçün əlavə tədbirlər həyata keçiriləcək, həmçinin milli qanunvericiliyin kompleks şəkildə təkmilləşdirilməsi, müəlliflik hüququnun və əlaqəli hüquqların qorunması, beynəlxalq normativ hüquqi bazanın tətbiqi və inkişafında iştirak təmin ediləcəkdir. Azərbaycana məxsus mədəni sərvətlərin, o cümlədən muzeylərdə, kitabxanalarda və arxivlərdə qorunub-saxlanılan və ictimai varidat sayılan mədəni irs və digər əqli mülkiyyət nümunələrinin mərkəzləşmiş şəkildə rəqəmləşdirilməsi, mühafizəsi, hüquqi qorunması və beynəlxalq təşkilatlarla, həmçinin xarici dövlətlərin aidiyyəti qurumları ilə mübadiləsi təmin ediləcəkdir».

Bu istiqamət Agentliyin fəaliyyətində ənənəvi olaraq prioritet qalır. Qeyri-maddi mədəni irs deyilərkən ənənəvi mədəni nümunələr (folklor) və ənənəvi biliklər nəzərdə tutulur. Azərbaycanda bu nümunələr qanunla xüsusi növ əqli mülkiyyət obyektləri kimi qorunur, özü də istər «pozitiv qorunma», istər «müdafiəli qorunma» vasitəsilə, müəl-

lif-hüquq obyektlərinə aid məlumat bazası, folklor nümunələri ilə bağlı multimedia sistemi fəaliyyətdədir.

Qarşımızda hər növ mədəni irsə aid obyektlərin mərkəzləşdirilmiş şəkildə rəqəmləşdirilməsi durur və bu məqsədlə müvafiq texniki baza, müasir avadanlıq Agentlikdə artıq quraşdırılıb, Nazirlər Kabinetinin «Qeyri-maddi irsin pasportlaşdırılması və qeydiyyatı haqqında» xüsusi Qərarın qəbul edilməsi gözlənilir.

Beləliklə, Azərbaycanın bugünkü müasir müəllif-hüquq, əqli mülkiyyət sisteminin təməl daşı Ulu Öndər tərəfindən qoyulmuş və cənab Prezident İlham Əliyevin səyi və dəstəyi nəticəsində dünyanın sivil tələbləri və standartlarına uyğun olaraq inkişaf etdirilmişdir.

Həqiqətən də Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəkasının qüdrəti onun saldıdığı kölgənin bugünkü böyüklüyü ilə ölçülür. Dahi şəxsiyyətimizin ədalətinin də, həqiqətinin də ruhu həmişə eyni olmuşdur.

7 may 2019-cu il tarixində Bakı Slavyan Universiteti tərəfindən Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunmuş **"Azərbaycanşünaslığın aktual problemləri"** mövzusunda X Beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Yığıncaq Ulu öndərin anadan olmasının 96-cı ildönümü ərəfəsində keçirilir və bu əlamətdar günə həsr olunur.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin böyüklüyünü, bütün sahələrə aid gördüyü işləri olduğu kimi tam şəkildə şərh etməkdə biz – onun müasirləri acizlik və yalnız illər, qərinələr ötəndən sonra bu tarixi şəxsiyyətin vətəni, xalq qarşısındakı xidmətlərinin əsl qiymətini zaman özü verəcək.

Biz – Ulu öndərin müasirləri onun uzaqgörənliyinin izlərini, gələcəyimizə yol açan fikir və düşüncələrini bugünkü cəmiyyətimizin ictimai rəy və varidatına, Azərbaycanın əqli mülkiyyət sisteminin yaradıcısının irsinin ən dəyərli əqli mülkiyyətə çevrilməsini görürük və ölkəmizdə həyatın sürətlə dəyişməsinin şahidiyik. Bunun başında innovativ, yeniliklərlə və islahatlarla zəngin və insanlara xidmət edən dövlət siyasəti durur. Bunlar kreativliklə keçirilən Ulu Öndərin varislik yoludur.

Hörmətli dostlar!

Tarixin hökmü tarixi şəxsiyyətlərin çətinliklər və problemlər barədə izahını yox, çətinliklər və problemlər üzərində qələbəsini tanıyır. Bu qələbəni biz bu gün Azərbaycanın inkişafında nüfuzunun artmasında görürük, Azərbaycan xalqının cənab Prezidentə olan dərin ehtiram və sevgi duyğularında görürük. Rəhbər şəxsə bu münasi-

bətin məşhur kəlamın dili ilə desək: «İnsanlar üzərində əsl hakimiyyət yalnız onlara xidmət etməklə əldə olunur».

Böyük filosof-maarifçi J.J.Russonun dediyi kimi, “bacarıqsız əllərdə olan hakimiyyətdən təhlükəli şey yoxdur”. Çünki belə hakimiyyət təcəssüm etdiyi ideyaya yox, yalnız öz maraqlarına qulluq etməklə, faydasız və dayanıqsız olur. Çünki həyat göstərdiyi kimi, bu növ rəhbərlərin səhvlərinin acı nəticələrini millət çəkir və millət ödəməli olur. Gələcəyə aparan yol bacarıqlı əllərdədir, dövlətimizin taleyinin çiyinləri üzərində olduğunu dərk edən məsuliyyətli rəhbərdədir.

Cənab Prezident İlham Əliyevin iqtisadi islahatlar konsepsiyası yeni uğurlu nəticələr verir, Azərbaycan iqtisadiyyatında artım nümayiş olunur, 2019-cu ilin birinci rübündə ÜDM 3% artmışdır, sənaye istehsalı 4,4%, sənayenin qeyri-neft sektorundakı artımı isə 15,6%-dir və dünya rekordu səviyyəsindədir. Əhalinin gəlirləri 5,5% artıb, inflyasiya isə aşağı səviyyədədir – 2,1%. Bütün bunlar əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması istiqamətində inqilabi addımlarla müşahidə olunur. Minimum əmək haqqının, əmək pensiyalarının, bütün növ sosial müavinətlərin, təqaüdlərin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması və dövlət başçısı tərəfindən atılan digər addımlar böyük rəğbətlə qarşılanır. Cənab Prezident İlham Əliyevin Novruz bayramı münasibətilə xalqa təbrikindəki sözlərlə desək, “bizim iqtisadi gücümüz artdıqca sosial məsələlər daha geniş miqyasda öz həllini tapacaqdır...”.

Xalqımız dövlət başçısının yürütdüyü siyasətə böyük dəstək verir. Fransanın «Opinion Way» şirkətinin sorğusunun nəticələri göstərir ki, vətəndaşların 80,1%-i ölkədəki mövcud ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi sabitliyin qorunub saxlanmasını cənab Prezident İlham Əliyevin ən uğurlu nəticəsi kimi dəyərləndirir, 85,1%-i isə son bir ildə görülən işlərə müsbət qiymət verir.

Heç də təsadüfi deyil ki, Dünya Bankının «Doing Business – 2019» hesabatında Azərbaycan 190 ölkə arasında 25-ci yerə yüksəlib, 10 ən islahatçı dövlətlər sırasındadır. Bir sözlə, dövlət başçısının verdiyi mühüm qərarlar Azərbaycanın inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcıdır.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Dövlət başçımızın yürütdüyü uğurlu siyasət hər bir sahədə öz bəhrelərini verir. Davos İqtisadi Forumunun rəqabətqabiliyyətlilik ilə bağlı son Hesabatında Azərbaycan əqli mülkiyyətin qorunmasında 36-cı yerdə qərarlaşaraq, MDB məkanında liderdir. Lakin irəliyə baxaraq, qarşımızda duran vəzifələri daha yüksək səviyyədə yerinə yetirməliyik. Çünki Azərbaycanın bugünkü reallıqları ondan ibarətdir ki, ölkəmiz dünya ölkələri tərəfindən tanınan islahatçı-dövlətdir və bu islahatlar hər bir sahədə, o cümlədən əqli mülkiyyət (ƏM) sahəsində geniş miqyasda həyata keçirilir. 2018-ci ildə həyata keçirilən struktur, institusional və iqtisadi islahatlar nəticəsində ƏM sistemində əhəmiyyətli təşkilati və funksional dəyişikliklər baş vermişdir, Azərbaycan Respublikasının Müəllif Hüquqları Agentliyi və ləğv edilmiş Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin Patent və Əmtəə Nişanları Mərkəzinin birləşməsi nəticəsində Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyi yaradılmışdır, tabeliyinə Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası verilmişdir.

Beləliklə, bilik sahəsini təmsil edən müəlliflik hüququnun, sənaye mülkiyyətinin və özündə patent və standartlar fondlarını cəmləşdirən elmi-texniki kitabxananın bir qurum səviyyəsində idarə edilməsi çox uğurlu institusional islahatdır.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Möhtəşəm tədbirin mövzusu Azərbaycanşünaslığın aktual problemləri ilə bağlıdır. Azərbaycanlıların milli şü-

urundan, «Azərbaycançılıq dünyasından» qaynaqlanan Ulu öndərin «Mən fəxr edirəm ki, Azərbaycanlıyam» sözləri milli özünüdərk və milli özünüdərsədiqin zirvə nöqtəsini təşkil edir.

Milli mənlik şüurundan irəli gələn və milli identiklik seçimi ilə nəticələnən milli özünüdərk və özünüdərsədiq bir-birini tamamlayan anlayışlar olaraq, insanların ən əhəmiyyətli keyfiyyətlərindəndir. Nəsildən-nəslə ötürülən ənənələrımız və irsimiz biz tanıdığımız və bizi tanıtdıran simamızdır, elə bir keçmişimizdir ki, onsuz bu günümüzün gələcəyi yoxdur.

Müasir dəyişən dünyada Azərbaycanın siyasətində iki amil – ölkə rəhbərliyinin multikultural təhlükəsizliyinə əsaslanan siyasi qərarlar və Azərbaycan xalqının çoxəsrlik tolerant ənənələri Azərbaycanı multikulturalizmin mərkəzinə çevrilmiş, Azərbaycan bir çox müasir cəmiyyətlər üçün nümunəvi model olmuşdur. Bununla belə, təcavüzkar qonşu ölkə mifomanıya əsasında əhalisinin milli şüurunun formalaşdırılmaqda davam edir və paralel olaraq, erməniçilik bir tərəfdən Azərbaycan mədəni ənənələrinin özünüdərsədiqməsi ənənəsini həyata keçirir, digər tərəfdən oğurlanmamış digər mədəni irs nümunələrimizi işğal edilən torpaqlarımızda talan və məhv edir.

Mifoloji keçmişlə yaşayanlar “böyük torpaqlar” stereotipini və qonşulara qarşı ərazi iddialarını bir-birinə bağlayır, məhz bu mifologiya, bunların fikrincə, qonşuların mədəni irsinin mənimsənilməsinə “təbiilik” verir, hətta “legitimlik” gətirir. Nəhayət, məhz bu, erməni xadimlərinin – istər siyasətçi, istər alim, istərsə də kütlə olsun, əxlaqını və milli şüurunun müəyyən edir. Ermənilərin “müstəsnalığı” haqqında yaradılmış mif və xarici aləmə qarşı “əzabkeşlik” tezisindən irəli gələn ambisiya və iddialar isə erməni düşüncəsində təbii olan adilik rolunu hər cür aradan götürməyə çalışır, ermənilərin “xüsusi missiya”sının olması

irəli sürülən stereotipi isə beynəlxalq hüququ müasir sülh quruculuğunun təməl daşı kimi tanınmasına mane olur.

Və şübhəsiz ki, sadalanan amillər müasir erməni identikliyini formalaşdırır, özünütəsdiqinə təsir göstərir.

Hörmətli dostlar!

Bəllidir ki, hər bir fərd seçimi əsasında özünü müəyyən qrupa aid etmək hüququna malikdir və bununla da öz identikliyini (məxsusluğunu) istər etnik, dini, milli-vətəndaş və ya hansısa ayrı bir qrupda müəyyən edə bilər. Əgər identiklik üç hissə – “icma”, “ölkə” və “dünya” qruplarına aid seçilirsə, “icma” dedikdə biz sırf etnik, yəni lokal, “ölkə” dedikdə – milli, yəni vətəndaş, “dünya” dedikdə isə bəşəriyyətə olan seçim məxsusluğunu nəzərdə tuturuq.

Neqativ sxem əsasında qurulan identiklik digərlərinin qrupunu inkar edir, öz seçimini onlara qarşı qoyur, qalanlarına yadellilər münasibəti bəsləyir və adətən digərlərinin qrupuna qarşı aqressiv çıxış edir. Misal üçün erməniçilik öz identiklik qrupunu digərlərinə qarşı müxalif nöqtəyi-nəzərindən təsəvvür edərək, “müstəsnalığını”, “xüsusiliyini” qabardaraq, nəticə etibarilə özünü “izolyasiya”, digərlərinə qarşı etnik təmizləməni tətbiq edir. **Belə şəraitdə “icma” (etnik) göstəricisi yüksək olur.**

Pozitiv sxem əsasında qurulan identiklik digərlərinə düşmən baxışı yox, əksinə qruplararası münasibətlərdə kompromis axtarışına, konsensusun tapılmasına yönəldilir. Bu vəziyyətdə isə “ölkə” və “dünya” identiklik göstəriciləri yüksək olaraq, “icma” göstəricisini üstələyir. Və belə nümunə Azərbaycan xalqının tolerantlıq ənənələridir. **Multikultural cəmiyyətdə pozitiv sxemi ilə qurulan identiklik qalib gəlir və getdikcə milli-vətəndaş, yəni “ölkə” və “dünya” identikliyi etnik (icma) identikliyini üstələyir.**

Həqiqətən, UNESCO-nun 76 ölkədə identikliklə bağlı keçirilən “World Values” sorğusundakı əldə edilən rəqəmlər əsasında bizim araşdırmalarımız göstərir ki, azərbaycanlıların multikultural, tolerant əlamətlərini təsdiqləyən çox aşağı səviyyədə olan “icma” (24%) və çox yüksək olan “dünya” (21%) identikləridir, mənzərəni tamamlayan yüksək “ölkə” identikliyidir (55%). **Bu isə nə deməkdir? Ölkə (milli-vətəndaş) identikliyi icma (etnik) identikliyi qat-qat üstələyir. Bununla yanaşı, hakimiyyətin düzgün seçilmiş ümumbəşəri siyasəti əhali tərəfindən dəstəklənərək, yüksək “dünya” məxsusluğu identikliyi formalaşdırır.**

O ki qaldı Ermənistana, onun “icma” – etnik identikliyi göstəricisi çox yüksək olaraq 38%-dir, “dünya” identikliyi isə yalnız 11%-dir. Nəticələri çıxartmaq çətin deyil.

Diqqətə görə təşəkkür edirəm və konfransa uğurlar arzulayıram.